
3 1761 06572734 9

HANS PUGGAARD.

ET HUNDREDAARS MINDESKRIFT

AF

DR. H. LEHMANN,
PROFESSOR.

KJØBENHAVN.
C. A. REITZELS FORLAG.
1888.

H. Puggaard

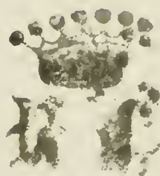
HANS PUGGAARD.

HANS PUGGAARD.

ET HUNDREDAARS MINDESKRIFT

AF

DR. H. LEHMANN,
PROFESSOR.

KJØBENHAVN.
C. A. REITZELS FORLAG.
1888.

Kjobenhavn. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

Indhold.

Indledning.

Det er sandsynligt, at den i vort lille Land udbredte Sans for Godgjørenhed, der vel er et Udslag af den danske, godmodige Nationalkarakter, forholdsvis er større her end andensteds. I Landets Hovedstad giver den sig navnlig tilkjende ved et Utal af private Foreninger, der i alle Retninger supplere de storartede Stiftelser, som Stat og Kommune have grundet med de Fattiges og Trængendes legemlige og aandelige Tarv for Øje.

Disse Foreninger følge den Fattige lige fra hans Fødsel til hans hjælpeløse Alderdom — tage sig af de spæde Børn — have et vagtsomt Øje med Plejemødre — aabne trindt om i Byen Asyler for de smaa Børn indtil Skolealderen — hjælpe med Klæder og Mad i Skoleaarene — tage sig ligesaa vel af aandssvage som af vanføre — have grundlagt forskjellige Anstalter, hvor forvildede Drenge og Piger atter kunne bringes

paa ret Kjøl — hjælpe efter Konfirmationen Drenge til Anbringelse i Haandværkslære og Pigerne som Hustyende — sørge for hygiejniske Forbedringer i deres usle Boliger — bygge tæt uden om Staden hele Kolonier af sunde og billige Arbejderboliger — medens den vidt forgrenede «Understøttelses-Forening» efter en storartet Maalestok sørger for det daglige Brød — skaffe de Syge den kyndigste Lægehjælp — sørge for deres Forplejning i Hjemmet — vejlede og understøtte Arbejderne til egen Alderdomsforsørgelse, ligesom der paa mangfoldige Maader, ved belærende og underholdende Foredrag, sørges for at skaffe dem nogle af de aandelige Nydelser, de ellers ere udelukkede fra. Der er, kort sagt, ikke nogen Retning, hvor der kan hjælpes, uden at der er dem, smaa eller større Foreninger, som strax træde til; mange af disse virke saa privat og lydløst, at man kun tilfældig kommer til Kundskab om deres Tilværelse; og til hele denne lange Godgjørenhedskjæde føjes der nye Led, ikke blot Aar efter Aar, men man kan næsten sige: Dag for Dag.

Gaa vi nogle Samfundstrin højere op, finde vi ligeledes en Mangfoldighed af godgjørende Foranstaltninger: der er Skolehjælp for Drenge og Piger — Hjælp til Konfirmations- og Brude-Udstyr — Under-

støttelse i forskjellig Retning til teknisk, kunstnerisk og videnskabelig Uddannelse; ja, man kan dristig paastaa, at der ikke findes noget Universitet, der i den Grad som vort yder den trængende Student Hjælpemidler til at gjennemføre sine Studier og ikke engang efter den almindelige Studietids Forløb slipper de fremragende blandt Studenterne, men ved høje Stipendier og Rejseunderstøttelser hjælper til at modne dem som Videnskabsmænd.

Medens det Allermeste af denne Godgjørenhed skyldes Foreninger, der dannes ved privat Initiativ, bestaa i længere eller kortere Tid, ere undergivne Forandringer, ophøre, men kun for atter at opstaa i en anden af Tidsforholdene betinget Skikkelse, saa er der andre Godgjørenheds-Akter, som have en langt mere konservativ og vidtrækkende Karakter, fordi de ikke, som hine, hovedsagelig bestaa ved Medlemmers aarlige eller tilfældige Bidrag, men have deres egen grundfæstede Formue at støtte sig til. Det er de saakaldte Legater, af hvilke der forholdsvís ogsaa findes et stort Antal hertillands.

Desværre er hele Landets Legatvæsen endnu ikke taget under statistisk Behandling; det er kun for Kjøbenhavns Vedkommende, at der i Magistratens »Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik Nr. 2« er givet

en tabellarisk Fremstilling af Velgjørenheden i Kjøbenhavn, hvoraf det fremgaar, at der indtil Aaret 1876 var optegnet 1387 Legater med en samlet Legatsum af omtr. 24 Millioner Kroner. Men i det følgende Decennium ere Legaterne under Magistratens 1ste Afdeling, som dengang beløb sig til 3⁴/₁₀ Million, forøgede til 5⁹/₁₀ Million; de under Borgerrepræsentationen sorterende Legater ere fra 2⁸/₁₀ Million stegne til 4⁴/₁₀ Million, og Legaterne under egen Bestyrelse, som androge 4⁵/₁₀ Million, ere ligeledes stegne saa betydelig (alene «Det spannjerske Legat» ejer 2⁴/₁₀ Millioner), at den Legatformue, som i 1876 var 24 Millioner, nu sikkert kan anslaas til nogle og tredive. En saadan Stigning af omtrent 8 Millioner i et Decennium — en Tredjedel af hvad man har været Aarhundreder om at samle — er forbavsende, et Særpræg for Tidsaanden, som synes at tale for den ikke uvittige Spaadom, at om et Par hundrede Aar ville vi fra den nuværende Jærnalder være komne ind i Guldalderen, hvor alle Mennesker leve af Legater.

Havde man, som sagt, en nøjagtig Opgjørelse over hele Landets samtlige Legater med nærmere Oplysning om disses Stiftere, Legaternes Størrelse og Formaal, vilde man deraf kunne uddrage mange interessante Resultater. Med Hensyn til Stifterne

vilde man faa at vide, fra hvilke Samfundsklasser og i hvilke relative Forhold Legaterne fornemmelig hidrørte, hvorvidt Legatstifterne havde direkte Livsarvinger eller ikke, og hvilke andre særlige Forhold der muligen havde knyttet sig til disses Oprettelse; — et adeligt Legat med Benævnelsen *decollatæ virginis* (den halshuggede Jomfrus) synes saaledes at tyde paa ganske særegne Forhold.

Hvad Legaternes Størrelse angaar, vilde man kunne maale Højder som fra en liden Tues til den højeste Alpetops. Saaledes er i alt Fald det geometriske Forhold imellem det ovennævnte spannjerske Legat, som end ikke hører til de største, og et Legat paa hele 200 Kr., hvoraf Renten hver Juleaften skal uddeles til Lemmerne i Mariager Fattighus. Til dette Legat, hvis Oprettelse er blevet meddelt Offentligheden netop, medens disse Linjer nedskrives, er ikke blot Giverens Navn knyttet, men det er endogsaa beseglet med en kongelig Stadfæstelse af 11te Avg. 1887, saa man kan i Sandhed ikke let sætte sig selv et billigere Monument, der ovenikjøbet er nok saa varigt som Marmor eller Bronce.

Legaternes Formaal, som jo ligeledes gjennemløber en lang Skala — fra de højeste videnskabelige og kunstneriske Interesser ned til til de nævnte

Julekager til Mariager Fattiglemmer — vilde med Lethed kunne klassificeres og ikke alene afgive en meget broget Mosaik af Formaal, men kunde tillige give Oplysning om Karakteren af de til forskjellige Tider herskende Humanitetsstrømninger.

Mest Interesse vilde maaske en Undersøgelse af Motiverne til Legatstiftelser kunne frembyde. Skjønt disse jo nærmest høre ind under Hjærternes og Nyrernes Omraade, som man ikke tør ransage, er der dog mange Tilfælde, hvor de træde saa tydelig frem, at man ikke kan være i Tvivl om deres Rigtighed.

Først og fremmest synes Barnløsheden at være et Hovedmotiv til at stifte Legater, navnlig de store. Man har jo ikke den Interesse for Andres som for sit eget Afkom. Medens man gjærne lader sin Formue følge med sit Minde til sine Børn og føler en Tryghed ved at vide deres Fremtid sikret ved den, er man ikke altid lige saa opbygget ved Tanken om, at hvad man maaske surt har erhvervet efter Ens Død skal spredes til nærmere eller fjærnere Slægtninge; man har en Fornæmmelse af, at Taknemmelighed er af flygtig Natur, et let forduftende Stof: man har maaske endog følt Lede ved al den Hyldest og Opmærksomhed, man i stigende Grad har været udsat for af de forventningsfulde, utaalmodige Arvinger, og under Indtrykket

af alt Dette foretrækker man at lade hele sit Gods eller den større Del deraf blive samlet og bevaret til et eller andet offentligt og uforgængeligt Humanitets-Værk. Medens dette Ræsonnement vel i Almindelighed kan gjælde for mangfoldige saadanne Tilfælde, er der mange andre, som uden at sige Noget, tale omtrent lige saa tydelig.

Naar f. Ex. en Musikdilettant, som ikke efterlader Livsarvinger, men derimod en udmærket Stradivari-Violin og en ret betydelig Formue, testamentarisk bestemmer denne til Oprettelsen af et Musikkonservatorium i Kjøbenhavn og sit Instrument til det kgl. Kapel, saa vidne disse Gaver om en smuk Tak for al den Glæde, Musikken har beredet ham, og en Forvisning om, at hans ædle Instrument vil komme i bedre Hænder, end det har været i hos ham, og vil blive aflokket skjønnere Toner, end han havde formaaet.

Naar en rig Kjøbmand i Midten af forrige Aarhundrede af Vrede over sin eneste Datters Ægteskab gjør hende saa godt som arveløs, og — *ira furor brevis est* — giver sin betydelige Formue til et Pest- og Galehus, er der ganske vist Metode i den Galskab: men den har dog hjulpet paa Tusenders virkelige Galskab; thi det er det store St. Hans Hospital, som

har rejst sig paa Fundamentet af Claudi Rossets Stiftelse.

Naar en stor Godsejer fra det forrige Aarhundrede, som i levende Live efter bedste Evne havde udpint sine Fæstebønder, testamentarisk sikrer dem saa store Lettelser og Lempelser, at disses Efterkommere ere blevne nogle af Landets mest velhavende Bønder, saa trænger Sammenhængen mellem disse Kjendsgjerninger ikke til nogen videre Forklaring.

Naar to gamle Brødre, begge Pebersvende, ligeledes i Midten af det forrige Aarhundrede, efterlade deres anselige Ejendom paa Amagertorv og deres lige saa anselige Formue til et Hjem for Jomfruer over 35 Aars Alderen, saa synes deri at have ligget Erkjendelsen af den Uret, de have begaaet ved ikke selv at tage to Jomfruer under 35 Aars Alderen tilægte; men af den Uret, der er gjort disse to Jomfruer, er der fremspiret hyggelige og sorgfrie Hjem for Hundreder af deres Lige. Og som gode Germaner have de to Brødre tillige benyttet Lejligheden til at gjøre lidt Propaganda for Tyskheden, idet det i Fundatsen udtrykkelig hedder, at Jomfruerne «skulle høre til eller dog siden søge til Petri Kirke», hvilket denne har kvitteret for ved med Lapidarskrift at betegne Stiftelsens Ejendom som et *Monumentum pietatis*

Petersenianæ. Og naar endog en formuende Student paa sit Dødsleje 1725 indretter sin store Ejendom i St. Pederstræde til Boliger for Jomfruer, er det jo højst sandsynligt, at han har haft et eller andet Mellemværende med Jomfrustanden, som han paa den Maade har villet gjøre Bod for.

Af de store Formuer, der, navnlig grundede paa Jordejendom, gaa i Arv fra den ene Generation til den næste, stamme forholdsvís faa Legater, og finder man end flere af Godsaristokratiets bekjendte Navne knyttede til Legater, saa er det hyppig kun en enkelt af vedkommende Slægt (Thott, Scheel, Moltke, Stampe o. f.) som har sat Familjen et saadant Mindesmærke, medens de følgende Slægter have nøjets med den Rettighed at uddele sine Forfædres Legater. Det bør dog her komme i Betragtning, at, naar de, som selv have erhvervet de store Formuer, faktisk ere langt mere rundhaandede med at give, saa er det, fordi de have en Fornæmmelse af, at Formuen er deres egen — de behøve ikke at indhente Nogens Tilladelse eller Samtykke — medens hine betragte det ved Arv overleverede Gods som en Familie-Ejendom, Grundvolden, ofte den eneste Støtte for dennes Glans og Betydning. De betragte sig selv som *pro-tempore* Forvaltere og Nydere af denne Herlighed, hvilken de dog føle sig for-

pligtede til at overlevere den næst Følgende i Arverækken, om ikke i forøget, saa dog heller ikke i formindsket Omfang. Findes der ikke Livsarvinger eller nær Beslægtede, saa indtræde heldigvis de Tilfælde, hvor man er mindre betænkelig ved at gjøre store Dispositioner over de fra Fortiden stammende Formuer; vi behøve blot at anføre to under saadanne Forhold i den nyere Tid grundede Stiftelser med høje og ædle Formaal: «Den hjelmstjerne rosencroneske» og «Den raben-levetzauske».

Naar det ovenfor er blevet nævnt, at der forholdsvis skriver sig faa Legater fra det rige Adelsaristokrati, saa synes dette ikke at stemme med den Kjendsgjerning, at alle de, nu mere end nogensinde af Velstand bugnende Stiftelser, som have bevaret Benævnelsen af «Klostre», netop skylde hint Godsaristokrati deres Oprindelse. Men hertil maa bemærkes, at, naar disses i Tidernes Løb ophobede Rigdomme ved Fundatstillæg efterhaanden ere komne mange Personer udenfor Adelsstanden tilgode, saa vare de oprindelig kun anlagte for Medlemmer af deres egen Stand. Der er det Særegne ved alle disse Stiftelser at det omtrent er samtidig, i en og samme Menneskealder, nemlig i de første Decennier af det forrige

Aarhundrede, at de have set Dagens Lys. Den ældste af dem:

«Den thaarupgaardske Stiftelse»		er fra	1698
Roskilde	Kloster	—	1699
Gisselfeld	—	—	1701
Odense	—	—	1717
Vemmetofte	—	—	1735
Støvringgaard	—	—	1735
Det harboeske	Enkefruekloster	—	1735
Vallø	—	—	1737
Estvadgaard	—	—	1745.

Deraf synes virkelig at fremgaa, at det høje Aristokrati, efterat være kommet sig af sin Forskrækkelse over den i Aaret 1660 foregaaede Statsomvæltning, og efter omsider at have gjort sig fortrolig med den Tanke, at de tabte Herligheder og Højheds-Rettigheder ikke saa snart vilde kunne gjenvindes, at det da, omtrent samtidig har kastet sig over Oprettelsen af disse Klostre, for at holde paa deres Standsfællers personlige Interesser og navnlig værne om, at deres adelige Jomfruer i alt Fald ikke af Mangel paa standsmæssig Subsistens skulde blive nødsagede til at kaste sig i Borgerskabets Arme. Thi, naar man undtager det store classenske Fideikommis fra 1789, som forresten er af meget borgerlig Oprin-

delse, forløber der næsten et Aarhundrede, før lignende Stiftelser atter blive grundlagte, og det er nu en ganske anden Aand, der kundgjør sig som disse Stiftelsers Formaal. Der er Den hjelmstjerne-rosencroneske Stiftelse fra 1822 — de suhrske Legater af 1850 — det treschowske Pengefideikommis fra 1869 — det raben-levetzauske Fond fra 1871 — Larsens og Hustrus Legat af 1884, de jacobsen-carlsbergske — lutter Million-Legater — foruden flere andre; og alle disse den nyere Tids Legater, som vel ogsaa have medtaget enkelte almindelige Godgjørenheds-Akter, gaa dog fornemmelig ud paa ved deres rige Midler at fremme Humanitet, Videnskab og Kunst tilligemed de i de senere Decennier med stedse stigende Krav optrædende tekniske Interesser. Etatsraad Jacobsen og Frues Fideikommis fra 1883 danner dog en Undtagelse, og staar ganske isoleret blandt den nyere Tids store Legater. Det uddeles nemlig i ganske smaa Portioner til begge Parters Slægt i det Uendelige — ɔ: indtil i 3die Sidelinie.

Et af de senest oprettede Legater skal omtales mere specielt, fordi det maaske er enestaaende saavel med Hensyn til sin Størrelse, sin Tilblivelsesmaade som Testators Personlighed. Det er det ovenfor nævnte spannjerske Legat. Vi kjende Alle den ejendommelige

Typpe af den tarvelige Skomager, som ikke blev ved sin Læst, men som under personlig Forsagelse af Alt hvad Andre henregne til Livets Goder, kun levede for at lægge Skilling til Skilling og Daler til Daler, og som naturligvís ikke blot medbragte særegne Evner til den Trafik, men ogsaa fulgtes af et sært Held. Han, den kloge Beregner, kom saaledes efterhaanden som Prioritetshaver i Besiddelse af en Mængde gamle Rønner, mod hvis Beboere han forøvrigt ingenlunde var den haarde Vært; mod sig selv var han haardest, han, i hvis Øjne en ordinær Cigar var en utilgivelig Luxus. Han havde kun ét Maal for Øje: at den Gulddynge, han med saa meget Besvær havde skrabet sammen, skulde naa Værdien af en Million Rigsdaler; han vilde være «Millionær» — og han naaede akkurat dette Maal — medens Knokkelmanden bankede paa hans Dør, og de Ord: «Du Daare, i denne Nat kræves Din Sjæl af Dig», kunne have lydt for hans Øren; thi nu blev der travlt paa Hospitalet, hvor han var bleven indlagt efter et Fald paa Gaden; nu skulde der jo tages Bestemmelse om hvad der skulde gjøres med de mange Penge. Heldigvís var det Hædersmanden, daværende Højesteretsadvokat Henrichsen, som kom til — «i den sidste Nattevagt» — og vejledede ham under dette for Manden, som skulde forlade

sin Mammon, pinlige Arbejde. Han disponerede, og disponerede om igjen — syntes altid, det var for Meget — formindskede de alt vedtagne Poster — deriblandt et Minimum til en eneste Slægtning — og var med Besvær naaet til at tage Bestemmelse om en Tredjedel af Formuen; da overraskede Døden ham; og saa blev der af de resterende to Tredjedele grundlagt en vel ordnet og velsignelsesrig Stiftelse for almennyttige, velgjørende Formaal.

Efter saaledes at have forudskikket nogle almindelige Bemærkninger om Legat-Forholdene hertillands, fremdraget flere Grupper af Legater og víst Forskjelligheden i de enkelte Grupper baade med Hensyn til Legaternes Størrelse, deres Formaal og de formentlige Motiver, som have kaldet dem tillive, vende vi os nu til de puggaardske Legater.

Deres Historie og Organisation vil senere blive fremstillet udforlig; her skulle de nærmest have en Plads, for at faa fremhævet de Særegenheder, hvori de afvige fra de allerfleste andre Legater.

Det er ovenfor blevet nævnt, at et Hovedmotiv til Oprettelse af Legater, er Barnløshed. Allerede her se vi de puggaardske Legater indtage en Særstilling; thi da han allerede 14 Aar for sin Død stiftede det

første Legat paa 200,000 Kr., havde han baade Børn og Børnebørn, som han omfattede med inderlig Kjærlighed, og i sit Testamente havde han bestemt en tilsvarende Sum, den tredje Del af sin Formue, som han kunde disponere over, til et andet lignende Legat. Disse to Legater omfatte jo en betydelig Kapital; og vel var hans Handelshus i livlig Virksomhed, da han grundede dem; men da hans Formue alligevel ingenlunde naaede samtidige Matadorers, og han selv mere end Nogen havde oplevet de Chancer, Handelsforhold ere underkastede, kan det ikke nægtes, at det var et dybt Greb i Husets Kasse, han gjorde ved disse Legater.

Andre Legatstiftere — saa godt som alle — lade først deres legatariske Bestemmelser træde i Kraft efter deres Død, fordi de ikke ville berøve sig selv Nydelsen af Kapital-Renten; og i mange Tilfælde have de udpeget bestemte Personer, som for Livstid skulle nyde en Del eller hele Renten af den Kapital, som altsaa først efter disses Død kan komme det egentlige Legatformaal tilgode. Dette var ikke Tilfældet med det første af Puggaards Legater — det saakaldte Drengelegat. Han gav strax ved dets Oprettelse Afkald paa Renten af de legerede 200.000 Kr. og, efter at han havde overdraget en Be-

styrelse, i hvilken der fandtes flere af hans notable Omgangsvenner, at tage Bestemmelse om denne store Gaves Anvendelse til »fattige kjøbenhavnske Drengeborns Opdragelse«, traadte denne Institution strax i Virksomhed. Vel var den egentlige Styrelse overdragen hin af ham valgte Bestyrelse; men han syslede dog personlig meget med Legatets Anliggender, var ufortroden med at føre Tilsyn med Bornene i deres Hjem og i Skolen, var ihærdig med efter Konfirmationen at faa dem anbragt i Haandværkslære og samlede ofte alle Bornene hos sig baade i Byen og navnlig i sin skjønne Sommerbolig.

En anden betydelig Afvigelse fra andre Legater maa ligeledes fremhæves. Naar der undtages nogle faa anonyme Legater, saa bære alle andre — de paa hundrede Kroner ligesaavel (og maaske fremfor) de paa Millioner — Stifterens Navn. Puggaard vilde derimod paa ingen Maade, at hans Legater maatte bære hans Navn; og, naar Bestyrelsen strax efter hans Død satte sig ud over denne Bestemmelse, er dette et Ansvar, den selv har paataget sig. Han vilde end ikke betragte den legerede Sum som en afsluttet Kapital: Enhver kunde træde til med sit Bidrag og dele Æren med ham.

Da Drengelegatets Virksomhed var i fuld Gang,

udvidede han et lille, allerede flere Aar tilbage stiftet Legat for sin trængende Slægt i Ribe og Omegn, hvorfra hans Faders Familie stammede, saa det tillige blev et større til Opdragelse af fattige Drengebørn i hin Egn, analogt med det store kjøbenhavnske. Men derefter var det hans Tanke at faa oprettet en lignende Stiftelse for kjøbenhavnske Pigebørns Opdragelse. Han henvendte sig endogsaa til Grevinde Danner og havde med hende gjentagne Forhandlinger om, at hun i dette Øjemed skulde slaa sig sammen med ham. Disse førte vel ikke til Noget; men det er dog vist utvivlsomt, at det var dette hans Initiativ, som bragte hende til at give sine syv Millioner den Anvendelse, de have faaet paa Jægerspris. Da disse Forhandlinger med Grevinde Danner mislykkedes, var det, han besluttede selv at oprette et lignende Legat for Pigebørn, og i sit Testamente af 2den Juni 1865, Aaret før han døde, havde han i dette Øjemed disponeret over en Tredjedel af den tilbageværende Formue.

Motiverne til disse store Godgjørenheds-Akter vilde forklares gjennem en Fremstilling af hans næsten æventyrlige Livs vigtigste Begivenheder og en Skildring af hans lige saa ualmindelige som ejendommelige Personlighed.

Hans Puggaards Levned.

I.

Barndom og første Ungdom.

Etatsraad, Grosserer Hans Puggaard blev født i Kjøbenhavn d. 3dje Sept. 1788. Hans Fader var en Bondesøn fra Ribe Omegn, var vel begavet, kom i den daværende Latinskole, blev dimitteret til Universitetet, bestod 2den Examen og blev Underkantor ved Holmens Kirke. Denne halvt ærværdige Stilling maa ikke have tiltalt Manden; thi kort efter optræder han som Korist ved »Det kgl. Theater», særlig udmærkende sig ved at besørge Hanegalet i »Axel og Valborg«, hvilket han skal have gjort saa godt, at Oehlenschlæger besværede sig over, at Tilskuerne derved kom ud af den alvorlige, højtidelige Stemning.

Med denne hans kunstneriske Stilling fulgte al mulig ydre og indre Misère i Hjemmet; thi han havde i Medgift med Puggaards Moder faaet 6 Børn af hendes foregaaende Ægteskab. Denne talrige Familie boede i et Baghus i Grønnegade, hvor Pug-

gaards første Erindringer, som han selv skriver i nogle Optegnelser om sit Liv, vare «Fattigdom og Elendighed». Han færdedes paa Gaden «med andre Gadedrenge», gik ofte sulten i Seng og lod sig engang — Nød bryder alle Love — friste til at rapse en Skillingskringle; han bekjendte dog sin Synd for den stakkels Moder, hvis kjærlige og alvorlige Formaning gjorde et dybt Indtryk paa ham.

Familiens økonomiske Forhold bedredes omsider, da hans Fader forpagtede den saakaldte Punschesal i «Det kgl. Theater»; Sønnen undgik vel derved Grønnegadens Scylla, men kom ind i Punschesalens Charybdis. Han maatte nemlig som opvoxende Dreng hjælpe til ved Opvartningen og den øvrige Forretning, men kom dér i Kast med en Bande uvorne Drenge fra Balletskolen, og blev derved bekjendt med alt det Afskyelige, saadanne Fyre kunde praktisere under Anførsel og Vejledning af en Giftsvamp, som Puggaard senere mindedes med Gru, og som fra opgaaende Balletstjærne avancerede til «vestindisk Soldat», et Elitekorps, som i den Tid fornemmelig rekruteredes af Hovedstadens Bærme.

Han følte sig selv som fortabt under Trykket af alle disse ulyksalige Forhold: en vel kjærlig, men svag og eftergivende Moder, en opfarende og hidsig

Fader, der tidligere havde tilbragt Aftenerne paa en Vinkjælder, medens Børnene gik sultne i Seng, og saa det omtalte slette Selskab, han var geraadet i; men heldigvis kom han saa omsider ind i det endnu blomstrende von Westens Institut, hvor han gik lige til sin Konfirmation, og hvor den ene af Bestyrerne, Brendstrup, tog sig saa kjærlig af den forladte Dreng, at denne bestandig med største Taknemmelighed har mindets ham som sin Redningsmand.

Næppe var han bleven konfirmeret, før han besluttede at ville gjøre sig uafhængig af Hjemmet og søge en Plads paa et Handelskontor for engang at kunne blive en stor Kjøbmand. Har Handelens Gud tilsmilet den ærgjerrige Yngling sit Bifald, saa førte han ham til en Begyndelse ogsaa ud paa de knudrede, tornede Veje, vel vidende, at det netop er dem, som sikrest føre til Maalet — *per ardua ad astra* —; og de følgende Blade ville vise, ad hvilke besynderlige og besværlige Baner den Kjøbmands-Aand, som hos Puggaard naaede lige ud i Fingerspidserne, fik sin Udvikling, og hvorledes han med utrolige Anstrængelser kæmpede sig frem og ikke hvilede, før han havde naaet Maalet.

Han søgte altsaa nu Plads paa et Handelskontor; «men», siger han mistrøstig, «Ingen vilde have mig». Det har sagtens været hans Extraktion og hans Ydre, som have arbejdet ham imod; thi, hvor mange Gange han end paa sine gamle Dage blev tagen for en engelsk Lord, er det sandsynligt, efter en yngre Afbildning af ham at dømme, at den tarvelig klædte, lange, ranglede Dreng i Labansalderen ikke har været videre indtagende. Han opnaaede imidlertid omsider paa et uegentligt Handelskontor en Plads som Afskriver hos den meget ansete Dispacheur Langberg, fik ikke større Løn, end at han med Nød og næppe kunde slaa sig igjennem, men lærte dér i de 2 Aar, han var der og ikke bestilte stort Andet end at afskrive Dispacher fra Morgen til Aften, den Arbejdsomhed og Udholdenhed, som blev ham egen og senere kom ham tilgode. Da han imidlertid indsaâ, at han ved denne Afskriver-Pult ikke vilde blive den store Kjøbmand, der bestandig svævede for ham, opgav han Dispacheuren, og, medens han atter forgjæves søgte en Plads paa et virkeligt Handelskontor, vilde han sikre sig en eventuel Reserve-Stilling, hvorfor han forberedte sig til og i utrolig kort Tid tog Landmaaler-Examen, som han bestod med bedste Karakter. For at friste Livet maatte han dog tage mod en Plads som Kopist paa Frederiks-

værks Fabrikkers Kontor, og, hvor meget en saadan Stilling end syntes at fjærne ham fra det tilsigtede merkantile Maal, var det dog netop den, som direkte, Skridt for Skridt, førte ham ind i Mercurs Arme. Ved Siden af Værkets Kontorforretninger, som ikke vare til at leve af, begyndte han selvstændig med ganske smaa Kommissioner for den Ene eller den Anden, og disse voxede i Omfang paa Grund af den Punktlighed, hvormed enhver Ordre blev udført. Han var allerede dengang om sig paa alle mulige Maader. Da Isenkræmmerne under Kontinental-Afspærringen ikke kunde faa Knive og Gafler fra England, og Frederiksværk ikke kunde præstere Alt, hvad der begjæredes, kjøbte han, der som en af Kontorets egne Folk vel nød nogen Begunstigelse, hvad han kunde faa, og solgte det med Fordel til hine. Da Frederiksværk brugte meget Staal, som ordineredes fra en Kjøbmand Weber i Schwelm am Rhein, skaffede han sig i Forvejen Underretning hos Fabrikmesteren om, naar og hvilke Ordrer der vilde blive givet, for at Weber kunde holde Alt parat; for denne Tjeneste fik han en lille Provision og var stolt over denne sin første Korrespondance.

De hyppige Rejser fra Kontoret i Amaliegade til Frederiksværk med ingen finere Befordring end Værkets egen Transportvogn, medførte mangfoldige

smaa private Kommissioner, og at han derude gjorde sig bemærket og velset ogsaa af Værkets Inspektor, Oberst Tscherning (Fader til Martsministeren), derom vidner det nu følgende hélt nye og betydningsfulde Afsnit af hans Liv.

Der var nemlig betroet Tscherning en politisk Mission til Sverrig; han skulde sondere Stemningen og virke for Frederik d. 6tes Valg til Tronfølger; men for at skjule dette hemmelige Ærende maatte det se ud, som om han i Egenskab af Inspektør ved Frederiksværk skulde berejse Sverrig og Norge i den Hensigt at gjøre sig bekjendt med disses Jærnværker og Fabrikker. Til dette ganske æventyrlige Togt valgte Tscherning som sin betroede Sekretær den unge Kontorist Puggaard. Han mødte ham paa et opgivet Sted i Fredensborg; derfra kjørte de om Natten til Helsingør og næste Morgen tidlig med Isbaad til Helsingborg. Det gik over Carlshamn til Carlskrona, hvor de Rejsende blev meget feterede af Flaadens Admiraler og Omegnens Adel; ja, Tscherning maatte endog bestille Puggaard en Selskabsdragt, for at han kunde begaa sig. Derfra afsendtes Chiffer-Depecher med Oplysninger om de politiske Forhold, Krigsskibene samt Sømandskabets og Garnisonernes Styrke paa de forskjellige Steder; de Rejsende følte sig stadig fulgte

og observerede af Kontraspioner; men, hvor megen Champagne der end odsledes paa Oberstens Sekretær, holdt han dog tæt med sin Hemmelighed og var tilsyneladende kun opfyldt af frederiksværkske Jærn-Interesser. Noglen til Chiffer-Depecherne havde et lige saa sikkert som skjult Gjemmested indenfor Foret i Oberstens Pelskrave.

Man tro imidlertid ikke, at den unge Diplomat noget Ojeblik glemte, han var Kjobmand; hvor der var mindste Lejlighed dertil, kjobte og solgte han, og, da de efter nogen Tids Ophold i Stockholm gik til Vermland, hvor Jærnværkerne for Alvor blev undersogte, og derfra over Kongsvinger vare komne til Christiania, vare hans i Kjobenhavn laante 100 Daler blevne mer end fordoblede.

Dette kom ham tilgode, da de paa Hjemrejsen standsede ved Goteborg. I dettes Skjærgaard, ved Vingo, havde Englænderne nemlig store Oplag af Kolonial- og Manufakturvarer, som solgtes for Spotpris. Under det Afspærrings-System, som Napoleon havde paabudt, var der stor Risiko ved at kjobe disse Varer; men da de folelige Tab, dette medforte, ikke blot rammede England som Produktions- og Importstedet, men ogsaa de Lande, som ikke kunde undvære de engelske Produkter, havde Indforsel og Forhand-

ling af disse Varer jo ikke det ulovlige og odiose Skin, som det under andre Forhold unægtelig vilde have haft. Da al Handel i den Tid standsede og der var Brist paa de uundværligste Artikler, havde Regeringen derfor ogsaa paabudt Toldstederne at se gjennem Fingre med denne Handel. Den unge Kjøbmand var modig. Ved Vingø kjøbte han Mousseliner og andre fine Manufakturvarer, fik dem uskadt fort gjennem Helsingør og solgte dem med uhyre Fordel. Held gjør den Modige forvoven. Han fór nu stadig frem og tilbage mellem Gøteborg og Helsingør; men, da han engang gjorde det altfor grovt, blev hele Stadsen taget fra ham og han selv idømt saa høj en Mulkt, at han vilde have mistet Alt, hvad han ejede, hvis ikke den engelske Konsul Fenwick havde interveneret for ham, saa han slap for Mulkten og fik de beslaglagte Varer udleveret mod at betale den sædvanlige Told — hvilket jo noksom godtgjør Regeringens Anskuelse om Tilladeligheden af dette Brud paa de napoleonske Magtsprogs Love.

Han befæstede og udvidede den ved Gøteborg begyndte Handel og kom derved i Berøring med den sammesteds stationerede engelske Flaade, hvis Admiral, Sir James Saumarez, tilstod ham adskillige Licencer, til hvis Benyttelse han havde faaet den

danske Regerings Tilladelse. Ved disse Forretninger tjente han mange Penge; men de medførte ogsaa en uafbrudt Færden tillands og tilvands. Han forestod personlig alt Kjøb og Salg, fulgte selv med Exporten og Importen, og, da alle Handelsforhold vare i en opløst Tilstand og de normale Handels-*Usancer* traadte i Baggrunden for et *sauve qui peut*, medførte dette mangfoldige Transaktioner, hvor det kom an paa at være snarraadig og træde op med Mod og Bestemthed.

At han alt dengang, nogle og tyve Aar gammel, havde dokumenteret sin Evne til at klare sig i en snæver Vending, derom vidne flere Kjendsgjerninger; her kun et enkelt Exempel: C. Hage og H. Krenkel i Stege havde à Conto meta med P. Coster ladet Fregatten «Diana» med Provisioner og Lærredsvarer til St. Croix, som led af stor Mangel paa disse Sager. Med en Returfragt af Sukker vilde denne Expedition have givet et stort Udbytte. Men saa hed det sig, hvad der var saa hyppigt i den Tid, at Kaptainen ikke havde kunnet finde Kanalen og paa Grund af haardt Vejr havde maattet ty ind til Arendal, hvor der netop var et Firma, som var bekjendt for at være meget velvilligt til at tage sig af den Slags Affærer. Puggaard blev opfordret til at rejse til Arendal for at paase Interessenternes Tarv, og han kom akkurat

tidsnok til at forhindre Skibets Losning. Han afgav Søforklaringer og Protester, hvis rette Form han heldigvís havde lært hos Langberg, og han fik omsider hele Sagen ud af det arendalske Firmas Hænder og bjærget hvad der kunde bjærges.

Derpaa følger atter en temmelig æventyrlig Periode, der foregaar dels i London, dels i Hamborg, som de Danske, Hanseaterne, Franskmændene under Davoust og Russerne under Tettenborn afvexlende besatte.

I den frygtelige Vinter 1812 gik han paa en engelsk Postkutter fra Vingø til Harwich, og paa denne Rejse gav Skibets Besætning i de 3 Uger, de vare undervejs, ikke Franskmændene paa de russiske Stepper Noget efter i Lidelser; Havet var hele Tiden saa oprørt, at Ingen paa Skibet havde trot at faa Land at se igjen. Men man naaede dog omsider Harwich, og Puggaard gik strax derpaa til London. Han havde nemlig faaet Tilladelse til at udføre 100.000 ℔ Kaffe til Kjøbenhavn; men, da det Hus i London, paa hvilket han medbragte Vexler, var falleret, kort før han kom, maatte han skrive til Trassenten om nye Vexler. Paa dette fremmede Marked kronedes hans Debut med stort Held. Istedenfor rolig at vente, til de nye Vexler vare ankomne, kjøbte han, dokumenteret med de protesterede

Vexler, i Løbet af tre Maaneder det store Kvantum Kaffe; men, inden Terminen var udløben, havde han allerede solgt det med 50 Procents Avance, da Moskovs Brand havde fremkaldt en pludselig Stigning.

Han blev hele denne Vinter i London, boede meget tarvelig, men benyttede hver Dag til at gjøre Bekjendtskaber med Kjøbmænd og anbefale sig som deres fremtidige Kommissionær. Hvad der ikke blot hjalp ham hertil, men ogsaa til at gjøre ham Opholdet behageligt, var det Bekjendtskab, han dér stiftede med den danske, daværende Auditør, senere Ministerresident Bille, som opholdt sig dér i et Regerings-Anliggende. Sammen med ham rejste han ved Foraarets Begyndelse fra Harwich med en engelsk Postkutter foreløbig til Helgoland, for derfra at benytte et gunstigt Øjeblik til at komme til Hamborg. Heller ikke denne lille Rejse forløb uden Hindringer, da de under den hollandske Kyst bleve jagede af en formentlig fransk Kaper, til stor Skræk for nogle ombordværende Tyskere, som, hvis Forudsætningen havde været rigtig, ikke vilde have undgaaet fransk Fangenskab; men heldigvís viste Sammenstødet omsider, at den formodede franske Fjende var et engelsk Krigsskib.

Fra Helgoland kom de ombord paa en Blankeneser-Evert, hvis Dæk bugnede af Fisk, der skulde

føres til Hamborg, medens alle Passagererne vare stuvede sammen i Lasten. De slap heldig forbi de af Franskmændene besatte Poster, men vilde sikkert ved Glückstadt være blevne standsede af den danske Officer, som kom ombord for at undersøge Fartøjet, hvis denne ikke — formodentlig fordi der netop dengang var Omslag i den danske Politik — havde víst den Konduite for lutter Fisk slet ikke at faa Øje paa Passagererne.

De to Landsmænd bleve indlogerede i et Hotel ved Jungfernstieg, hvor de russiske Kosakker bivuakerede, medens Davoust havde trukket sig tilbage til Wilhelmsburg og Harburg, truende med Bombardement og Byens Indtagelse ved Storm. Dagen efter lød ogsaa de franske Kanoners Torden fra Wilhelmsburg, og da Bombardementet begyndte den paafølgende Nat, flygtede Alt, hvad der kunde flygte, til Altona — Puggaard og Bille ligeledes tilfods, efterladende deres Bagage i Hotellet. Spaserende i Altonas Hovedgade Palmal, mødte de Billes Broder Michael, dansk Søofficer, som havde været i fransk Tjeneste og var kommen til Altona fra Vliessingen. Det var et uventet og glædeligt Møde for de to Brødre, og de tilbragte tre minderige Dage sammen i Altona. Paa en af disse fulgte de nogle danske Regi-

menter tii Hamborg, og de skulde nu i Forening med Russerne fordrive de Franske.

Denne lille krigshistoriske Episode, der jo ikke har Noget med Handel at gjøre, er bleven berørt for at vise alt det Æventyrlige og Farlige, der var saa godt som uadskilleligt fra Puggaard paa hans første Bane, men ogsaa for at kunne tilføje et lille personligt Træk, der er saa ejendommeligt for ham, og som Læseren vil gjenfinde under lignende Skikkelser i hans senere Levnedsløb.

Hamborg var erklæret i Belejringstilstand, og Altona vilde komme til at dele dens Skæbne med Hensyn til Plyndring o. s. v., hvis den maatte overgive sig, hvilket hvert Øjeblik kunde ventes. At opholde sig dér længer var ikke raadeligt, hvorfor de Rejsende bestilte Extrapost til Pinneberg. Men Puggaard vilde ikke lade sin i Hotellet ved Jungfernstieg efterladte Bagage i Stikken. Med den ene Billes trekantede Hat paa Hovedet og Sabel ved Siden, og den anden Billes tomme Portefølje under Armen, kjører han uden Videre ind i Hamborg, hvor han ved den første hanseatiske Borgervagt udgiver sig for Kurér fra den danske Kommandant i Altona og siger, han har vigtige Depecher til den danske Chargé d'Affaires i Hamborg. Vagtkommandøren tror ham og medgiver ham to Borgersoldater

til Beskyttelse. Efter mange Ophold og med stort Besvær naaer han omsider Gesandtens Hus; men denne var flygtet, efterladende sin Legationssekretær Clausewitz, den senere Notarius publ. i Kjobenhavn, som var forbavset over hans Dristighed ved at vove sig ind i den belejrede By. At redde Bagagen vilde være umuligt; — han saavel som Postillon og Heste vilde uden Videre blive tagne til Skansearbejde. Den eneste Tjeneste, han kunde vise ham, var at eskortere ham tilbage til Altona, hvilket han, ifort sin Konsulats-Uniform og med General Tettenborns Generalpas, med Nod og næppe kunde udfore, da de ved ethvert Gadehjorne bleve anholdte af den bevæbnede hanseatiske Pobel, som udtomte sig i Forbandelser over «die verfluchten Dänen».

Bille og Puggaard rejste saa ufortovet til Kjobenhavn, og — Bagagen kom virkelig omsider, efterat Davoust havde indtaget Byen uden at plyndre den.

II.

Selvstændig Kjøbmand.

Vi have nu i nogle Aar fulgt den unge Jason paa hans æventyrlige Fart efter det gyldne Skind, — lige fra den Tid, Kopisten paa Frederiksværks Kontor for egen Regning falbød Knive og Gafler til Isenkræmmerne, og til hans krigslistige og opsigtvækkende Indtog i det belejrede Hamborg for at redde sin Rejsekoffert. Hjemkommen til Kjøbenhavn slog han sig nu foreløbig til Ro, idet han d. 8de April 1813 fik Borgerskab som Grosserer og etablerede en lille Kommissionshandel. Hele Apparatet var et Værelse i Børsgade som Kontor med et tilstødende lille, mørkt Rum som Sovekammer. Handelsgjenstandene vare smaa Baadladninger med Brædder fra Frederikshald, Sild fra Bergen og smaa Forraad af Vin, Kognak og Rom, som solgtes paa Flasker. Men, da Firmaet H. Puggaard dengang ikke havde den Vægt og Klang, han senere skaffede det, søgte han ivrig efter at komme i Forbindelse med et respekteret Handelshus og anmodede sin tilkommende Hustrus Farbroder J. F. Hage, et anset men forretningsløst Firma, om at maatte over-

tage dette. Det syntes i Begyndelsen at skulle lykkes; men Firmaets Ejer trak sig tilbage og opfordrede derimod Puggaard til at associere sig med hans Søsterson, den tidligere nævnte P. Coster, som havde været i Hages Forretning paa St. Croix og formentlig vilde være et godt Kompagniskab. Dette viste sig dog snart at være en Illusion, og efter flere Aars daarligt Makkerskab, i hvilket Puggaard var det aktive, driftige, Coster det passive, indolente Element, trængtes denne efterhaanden ud, og Kompagniskabet hævedes under gjensidige Beskyldninger om Forurettelse — hvis sande Forhold det nu ikke er let at gjennemskue.

Har Puggaard troligen været hensynsløs mod denne Kompagnon, saa vendte Bladet sig under det følgende Kompagniskab.

Nu gik Forretningerne, som man efter det hidtilværende Kjendskab til Puggaard kan slutte sig til, med idelige Rejser, til Trods for Aarstid, Vind og Vejr, i den Hensigt at skaffe Forbindelser og Ordrer. Han var den Første, som efter Krigens Tilendebringelse berejste Østersøen og erhvervede sig gode Forbindelser i Pommern og Mecklenborg. Den tidligere omtalte lille Vinforretning udvidedes til Forskrivning af Bordeaux-Vine, som under den langvarige Krig havde været savnede. Da

han var saa heldig, at den daværende Indenrigsminister Rosenkrantz syntes godt om denne Buket, skaffede dette ham ikke alene mange Kunder, men maaske et særeget Tillidshverv, idet han blev udnævnt til den ene Overbringer af den 2den Halvdel af det 3 % engelske Laan, som skulde sendes til London. At dette styrkede hans tidligere knyttede londonske Forbindelser, er en Selvfølge.

Efter alle disse ihærdige Forberedelser skulde man tro, at den af ham grundlagte Forretning maatte kunne — saa at sige — gaa af sig selv. Men man maa tage de daværende fortvivlede Forhold med i Beregning. Den langvarige, uafbrudte evropæiske Krig havde jo vendt op og ned paa samt rystet og løsnet alle Forhold; Landets Penge vare i den usleste Forfatning, Statsbankerotten stod for Døren, og af de største Handelshuse faldt det ene over det andet. Vel bragte de mange Handelsforbindelser, han havde knyttet paa sine Rejser, god Fortjeneste; men mange have dog sikkert ogsaa bragt Tab; thi han var ofte i den største Forlegenhed og havde ikke let ved at skjule den. Han maatte derfor vedblive med at hænge i paa den gamle Maade — det vil sige: ikke unde sig Fred eller Ro, men idelig være paa Farten for at spejde efter Bytte. Der var jo hverken Jærnbane, Tele-

graf eller Telefon, men to Gange om Ugen en søvnig Hamborgerpost; Handelsberetninger i Aviserne vare i hine Tider lige saa primitive som de politiske Efterretninger, hvor man engang i Slutningen af Maaneden læste en kort Notits om, at der d. 18de Juni 1815 havde staaet et stort Slag ved Waterloo, en lille By i Belgien. Under saadanne Forhold var der for en driftig Kjøbmand ikke Andet at gjøre end idelig personlig at være paafærde, og det var han fremfor Nogen.

Endnu et Par Exempler herpaa! En Ladning Kul kom fra Newcastle med Skibet «Providence», Kapt. James Benson. Det havde haft en overordentlig hurtig Rejse og bragte ham den private Meddelelse fra Armstrong & Co., at det var sikkert, de engelske Havne vilde blive aabnede for fremmede Kornvarer. Han lossede uden Ophold, fragtede Skibet til Danzig og gik selv med silde om Efteraaret. Her, hvor Ingen kjendte Noget til hin Efterretning om de engelske Havnes Aabning, laa en Overflødighed af Hvede til nominelle Priser. Han vilde med Et være bleven en rig Mand, hvis han paa 3 Maaneder havde kjøbt Alt, hvad der blev ham tilbudt; men, sin Grundsætning tro: aldrig at lægge større Brød op, end man kan bage, indskrænkede han sig til at kjøbe hvad «Providence» kunde rumme, sejlede derpaa med den første Ladning,

som kom til England, og solgte den med umaadelig Fordel. *En passant* gjorde han i Danzig Bekjendtskab og en lille Forretning med Kapt. Francis le Bas af Jersey, og denne Affære løb saa heldig af, at den senere aabnede ham et indbringende Handelsmarked paa Jersey og Guernsey.

Næste Foraar erfarede han ved en Expres fra Konsul Fenwick, at Briggen «Dundas», ladet med Demerara-Sukker og Rom, tilligemed flere andre Skibe paa Grund af Modvind laa under Kullen. Øjeblikkelig rejser han til Helsingør, og ved Daggry gaar han ud i en Sejlbaad for at finde «Dundas». Han naar sit Maal og faar den hele Ladning i Konsignation. Det var hans første Kolonialladning, som senere efterfulgtes af mange og større. Skibet var fra Guernsey, hvor han da alt var godt kjendt og blev det end mere, da han i en Række af Aar hver Vinter berejste disse Øer.

Da det engang mere end nogensinde kneb for ham, ventedes en russisk Flaade til Kjøbenhavn for at proviantere. Han gik hver Dag paa Toldboden for, om muligt, at være der ved Flaadens Ankomst, og hans Udholdenhed lykkedes over al Forventning. Han var der netop, da Kapt. Doctoroff landede med sine Officerer; han giver sig strax i Kast med dem, og, da de heldigvís forstod lidt Engelsk, kunde en Forhandling

strax komme igang, som fortsattes og tilendebragtes ved en Frokost i hans eget Hjem. Den Forretning fyldte ikke blot hans tomme Kasse med blanke Dukater, men Russerne bleve saa vel behandlede, at den næste russiske Eskadres Chef Kapt. Lazareff efter Doctoroffs Anbefaling ligeledes henvendte sig til Puggaard, skjønt begge Eskadrene naturligvís vare adresserede andensteds hen fra Petersborg, den første til Good, Rainals & Co., den anden til Waagepetersen; men Puggaard var kommen dem Begge vel i Forkjøbet.

Som Slutning i dette Afsnit af hans Handelsliv endnu en Affære, han havde paa den Ø, hvor »man lever kristelig og nærer sig af Vrag». En preussisk Galease med en Ladning fra Jersey til Puggaard og Hambro strandede i Begyndelsen af Tyverne i December paa Læsø. Puggaard rejste uopholdelig derover for at redde sine Venners ikke assurerede Varer; men Bjærgerne havde allerede bemægtiget sig saa Meget af Skibets Ladning, som de paastod tilkom dem i Bjærgeløn. Han førte nu en Kamp mod Bjærgerne, som vel endte med, at de blev tvungne til at udlevere den bjærgede Ladning og at modtage Bjærgeløn efter Taxation, men den maa have været haard; thi Bjærgerne truede ham paa Livet, og saavel Præsten som Toldembedsmændene holdt med

dem, medens den retsindige Landfoged var en gammel, svag Mand. Efter forudgaaet Bekjendtgjørelse i svenske og jydske Aviser holdt Puggaard Auktion over de bjærgede Varer og reddede saaledes hvad han kunde. Men hele den Kampagne varede en stræng Vintermaaned, som han og de Kjøbere, der havde indfundet sig, maatte tilbringe i smaa Hytter ved Stranden. En omstændelig Beretning til Generaltoldkammeret om de skammelige Misbrug, som gik i Svang paa Læsø, havde vel en bedre Ordning til Følge, men skaffede ham naturligvis bitre Uvenner i Toldpersonalet.

Efterat hans Handelsforretning i omtrent et Decennium havde haft den ovenfor beskrevne urolige Karakter og var foregaaet under idelige, møjsommelige Rejser samt under ofte vexlende økonomiske Forhold, begyndte Kornhandelen at blive Hovedsagen og under alle Omstændigheder den, som omsider gjorde Huset stort og rigt.

Den begyndte ligesom Kommissionshandelen i sin Tid meget smaat. Han kjøbte selv paa Torvedagene af Bønderne og smaa Partier Hvede fra Skibene ved Stranden; disse lagdes op paa hans første Loft i daværende Anckers Gaard paa Kristianshavn. Senere benyttede han Mæglere til saadanne Indkjøb.

Hveden sendtes til Møllerne paa Jersey og Guernsey og efterfulgtes stadig af større Ordrer. Han indførte en Rensemaskine og Vindharpe fra Giles i London, efter hvilke flere byggedes her i Landet. Da Handelen paa England nu stadig tiltog, maatte han ogsaa udvide sit Indkjøbsomraade; med de nævnte Rensemaskiner paa Vognen berejste han Provinserne, og, kunde han ikke faa sine Folk til at betjene dem ordentlig, stod han selv paa Lofterne og harpede Kornet. Han var ligeledes først paafærde med at indføre Chevalierbyg og svær engelsk Havre, som han lod komme fra London og uddelte til Udsæd, først paa nogle Herregaarde; senere dyrkede han dem selv paa de til hans Ejendom ved Ordrupskrat hørende Jorder og fik saaledes disse Kornsorter solgt som Saakorn til andre Landmænd.

Med Generaltoldkammeret stod han stadig paa Krigsfod, da han idelig besværede det med Andragender og Forestillinger om Nedsættelse af Told- og Skibsafgifter samt Opmudring af de for større Skibe utilgængelige Bulværker. Det høje Kollegium lagde disse Andragender paa Hylden. Han henvendte sig da til Grosserer-Societetet og enkelte større Kjøbmænd om at støtte hans Andragender; det Svar, han fik, at det vel kun var for hans egen Fordels

Skyld, han kom med disse Andragender, passede saa aldeles til den Tids naive og bornerte Tænkemaade. Men forbløffe lod Puggaard sig aldrig. Han gik op til Frederik d. 6te, satte Kongen ind i Forholdene og besværede sig over Kollegiets utilbørlige Fremfærd, hvilket havde til Følge, at det maatte gjøre Indberetning til Kongen om disse Sager. Puggaard havde tilsidst den Satisfaktion, der jo gavnede Handelsstanden lige saa meget som ham selv, at Udførselstolden af saltede Provisioner, Smør og Skibsbrød rent blev afskaffet — (andre Steder gives der Præmier for saadan Udførsel) — at Transittolden af fremmede Sukkere blev nedsat, og at der foretoges lidt Opmudring ved Bulværkerne.

Hans Handel, navnlig paa England, udvidedes og befæstedes stadig mer og mer; hans Hus nød Anseelse og Tillid, og han var i bestandig Forbindelse med de største Huse i Hamborg, Holland og England; han anslog selv sin Formue omtrent paa den Tid, da han oprettede den Filial i Nakskov, som senere vil blive omtalt, til «nogle Tønder Guld». Man erindre, at Betegnelsen «en Tønde Guld», der betyder et hundred tusend Rigsdaler, dengang næsten havde samme Klang og Vægt som Det, man nu kalder en Million.

I det følgende Afsnit af hans Handelsfærd er der en Familie, hvis samtlige Medlemmer paa forskjellig Maade blive knyttede til hans Forretning og personlige Forhold. Det er Familien Hage, hans Hustrus Slægt — navnlig hendes meget begavede Brødre — der kom til at spille en fremragende Rolle i den følgende Halvdel af hans Liv.

Det skal have været Handelsforhold, som førte ham ind i den ansete og afholdte Kjøbmand Christopher Hages Hus i Stege, fra hvilket han, der allerede dengang var hvad man i en vis Forstand kalder et godt Parti, i Aaret 1816 hjemførte som sin Brud den ældste Datter Bolette Hage (født 1798), vistnok som Følge af hendes Forældres kraftige Paavirkning. Hun var en begavet, dannet og indtagende Pige i sin fejreste Ungdom: han nærede en inderlig Kjærlighed til og Beundring for hende, og han bevarede disse Følelser til sit Livs Ende. Hvorvidt hun gjengjældte dem, vil senere blive berørt; men under alle Omstændigheder var hans Kjærlighed til hende Udgangspunktet for al den Velvilje, han viste hele hendes Slægt. Hans gjæstfrie Hus var til alle Tider et Hjem for den, selv da det var smaat og tarveligt; og der er Ingen i den talrige Familie, som ikke

paa en eller anden Maade har nydt Godt af hans Velstand og Velvilje.

Han kom allerede snart til at give praktiske Beviser herpaa. Da Svigerfaderen i Stege, under de vanskelige Handels- og Pengeforhold i Begyndelsen af Tyverne, ved sin altfor store Godmodighed og Godtroenhed blev sat i en saadan Forlegenhed, at han var en Konkurs meget nær, tog Puggaard sig med betydelig Iver af hans Sager og opnaaede efter store Anstrængelser, der trak hen et Par Aar, omsider en Akkord med hans Kreditorer. Men endda vilde Huset, trods Puggaards vedvarende Støtte og Forskud, næppe have kunnet holde sig, end sige gjenvinde sin Anseelse, hvis ikke C. Hages tredje Søn Alfred, der da kun var en Snes Aar gammel (født 1803), havde taget Magten og udfoldet en overordentlig Energi, hvorved han i faa Aar fik Husets Soliditet gjenoprettet. Medens en ældre Broders, Emil Hages, meget mislykkede Forsøg paa at oprette et stort Kornhus i Vordingborg og Næstved, med Side-Etablissementer i Korsør og Præstø, sikkert havde voldet Puggaard mange Ubehageligheder og kostet ham mange Penge, da Alt havde været baseret paa hans Støtte og Forskud, saa var hans Tillid til Alfred Hages Kjøbmands-Dygtighed derimod voxet saa meget ved Det,

han havde udrettet i Stege, at han satte ham til Bestyrer af en Filial af hans eget Hus, som han oprettede i Nakskov.

Da Puggaard forinden havde taget Alfred Hage med paa Rejser til Pommern, Mecklenborg og London, hvor han indførte ham hos Handelshusets Venner; da han igjennem det engelske Konsulat i Helsingør havde faaet ham udnævnt til engelsk Vicekonsul; og, da det var Puggaards Forbindelser, Penge og Kredit, som dannede Grundvolden for denne Forretning, kunde den begynde under de heldigste Auspicier. I en halv Snes Aar udfoldede Alfred Hage da nu i Nakskov sine betydelige Handelsevner og sin hele ungdommelige Energi, og han skabte en stor Forretning, hvorigjennem næsten alt det Korn, Laaland kunde udføre, afskibedes til England. Men i samme Forhold, som denne Filials Forretning og Betydning tiltog, opstod der ogsaa Kollisioner mellem Husets Chef og Filialens Bestyrer. Den Kontrakt, ved hvilken deres indbyrdes Forhold og Udbyttets Fordeling strax fra Begyndelsen af skulde have været ordnet og fastslaaet, kom aldrig i Stand, men blev udsat fra Tid til Tid, og der opnaaedes ikke Andet end den Usikkerhed, der laa i halve mundtlige Aftaler med Forbehold om senere Kontraktsbestemmelser.

De stadige Ubehageligheder, der vare en Følge heraf, bragte omsider Puggaard til at gjøre Alfred Hage det Forslag at optage ham som Kompagnon i hans eget Firma. Saa var der jo kun én fælles Interesse for dem Begge, da Nakskov-Huset derved vilde gaa ind under Hovedfirmaet, og saa maatte jo enhver Anledning til fremtidige Kollisioner blive fjærnet — ménte han.

I 1841 blev denne Kontrakt sluttet; Alfred Hage flyttede til Kjøbenhavn, og Filialen i Nakskov overdroges til hans yngste Broder Christopher Hage, som bestyrede den til sin Død, og under hvem den ogsaa vedblev at være en glimrende Forretning.

Men det viste sig snart, at den gamle Læderflaske og den unge Vin ikke passede sammen, og dette Kompagniskab medførte efterhaanden en personlig Tilsidesættelse, i hvilken Puggaard som Den, der dog havde grundlagt Huset og dets Velstand, havde ondt ved at finde sig.

Men paa den anden Side maa det erkjendes, at Alfred Hage under de nye og store Forhold fik en vid Tumleplads for sine betydelige og af Alle anerkjendte Handelsevner, saa at de Aar, i hvilke han factisk var Enehersker i Huset, med Hensyn til Forretnings-Omfang og Udbytte blev dettes Glansperiode. Saavel Udførsel som Indførsel

vare i stadig Stigning, og der var Tidspunkter, paa hvilke Forretningens Omfang efter vore Forhold var kolossalt. Indforslen bestod i Kaffe, Sukker og andre Kolonialvarer, Udforslen væsentlig i Korn. Med saa betydelige engelske Huse som H. & J. Johnston & Co. og John Johnson & Son i London — med Hudson, Bousfield & Co. i Leeds — Berry, Henderson & Co., og Maxwell Brothers i Leith; — med A. F. & R. Maxwell i Liverpool stod H. Puggaard & Co. i stadig Vexelvirkning. Ved de to forstnævnte Huses Mellemkomst traadte det i Forbindelse med Londons storste Bryggere og Maltgjorere, som gav dem overordentlig store Ordrer paa Byg til illimiterede Priser: og med mange store Huse i Nordfrankrig, Holland og Belgien havde de desuden Forbindelser, der vare knyttede ved Puggaards tidligere Rejser til disse Steder. — Med Hensyn til Indforslen var H. Puggaard & Co. et af de forste Handelshuse, der med Forstand og Fordel benyttede de Lempelser, som Plakat af 27de Marts 1844 indrommede den oversoiske Skibsfart og Handel, nemlig Afslag af 25 % paa Sundtold, Told og andre Afgifter, saafremt en vis Del af Skibets Ladning ved Afsejlingen havde bestaaet i danske Produkter.

En enkelt Forretning skal særlig her omtales,

ikke fordi den indbragte Huset stor Fordel — den medførte tværtimod noget Tab — men fordi den var en meget fortjenstlig patriotisk Handling, der dog af en stor Del Samtidige ikke blev erkjendt derfor, men tværtimod benyttet til at kaste Had paa Huset og den Mand, hvis Navn det bar. Da Høsten i 1846, især Rughøsten, havde været daarlig, og hverken Kjøbmænd eller Bagere havde sørget for tilstrækkelig Forsyning i Efteraaret, steg Brødpriserne i Begyndelsen af Aaret 1847 til en uhørt Højde, og her var hen paa Foraaret virkelig Fare for Brødmangel, ifald der ikke snart kom betydelig Tilførsel. En Del af Pressen, især Oppositionsbladet »Kjøbenhavnsposten«, der ledede af J. P. Grüne, raabte højt paa Udførselsforbud. Men heldigvis vare baade Kong Christian d. 8de og hans fornemste økonomiske Raadgiver, Toldkammerets Chef, C. A. Bluhme, saa oplyste og forstandige Mænd, at de indsaa, hint Forslag var taabeligt, fordi det nødvendig maatte bidrage til at standse Indførsel af Rug, hvortil vi mest af Alt trængte. Denne Regeringens Stemning benyttede Alfred Hage til, da her fattedes Skibsrum, at foreslaa Regeringen at udlaane til private Handelshuse nogle af Flaadens ubrugte Skibe, for at disse kunde hente Rug eller Rugmel i Kronstadt eller Petersborg, hvor

man vidste, der henlaa store Masser heraf. Dette Forslag gik Kongen ind paa, og Fregatten «Bellona» blev rustet «*en flute*» og overladt til H. Puggaard & Co. Med Husets tilkommende Chef Rudolph Puggaard ombord, gik Fregatten til Kronstadt og kom tilbage, fuldt ladet med Rugmel i Maatter; men imidlertid var der ogsaa indført Rug fra nærmere liggende Steder, Brodpriserne vare faldne, og Bagerne foretrak andet Mel for det russiske, hvorfor en Del af Ladningen maatte sælges med Tab. Men, ligesom den uvidende Hob paa Steder, hvor Kolera er udbrudt, har forfulgt Lægerne, der vovede deres Liv for at bekæmpe den, saaledes blev Huset H. Puggaard & Co., der havde vovet sin Kapital for at bringe Landet Brød, da dette begyndte at fattes, istedenfor at takkes for sit Offer, tværtimod beskyldt for at have hidført Kornmangelen, og den gamle Puggaard, der ikke havde haft det Mindste med den Sag at gjøre, blev under Smædenavnet «Kornpuger» forfulgt i Smudsblade, paa Gader og i Stræder.

Foruden sin store Ind- og Udførselshandel drev Huset, under Hages Herredømme, tillige Bankier-Forretninger med de erhvervede Kapitaler og kom derved allerede tidlig, som Panthaver, i Besiddelse af svenske Landejendomme. En af disse, Zirekoping

i Skaane, tog A. Hage senere som sin personlige Part for hvad den stod Huset i, medens Puggaard, under Trykket af en for ham pinlig Tildragelse, blev foranlediget til ved Auktion at tilegne sig en anden ligeledes af Huset behæftet Ejendom, Hjuleberg i Halland, for at kunne overdrage den til sin yngste Søn, Dr. phil. Christopher Puggaard. Den kjøbtes efter dennes Død af Broderen Rudolph Puggaard, der, ligesom hin, har anvendt betydelige Summer paa den, ikke blot ved rationelle Jordforbedringer, men navnlig ogsaa ved omfattende og kostbare Byggeforetagender. Disse to Ejendomme nævnes kun, fordi Puggaard ansaa sig som brøstholden, og vist ogsaa var det, ved at blive Besidder af sidstnævnte Ejendom; og at der er Sandsynlighed for, A. Hage i det givne Forhold kan have handlet mere som Kjøbmand end som Svoger og Ven, skal ikke benægtes. Det Forhold mellem de to Svogre, der alt havde frembudt saa mange Vanskeligheder, dengang den ene sad i Nakskov som underordnet Deltager og den anden som Hovedfirmaets Chef i Kjøbenhavn, blev hverken bedre eller inderligere, efter at de vare blevne Kompagnoner. De vare Begge hensynsløse og egenraadige Naturer, som ikke taalte Nogen over sig eller ved Siden af sig; og at under saadanne Forhold

Puggaard, som tilmed ved sine hyppige og lange Rejser til Italien, blev fremmed for Forretningernes Gang og Beskaffenhed, maatte vige for den Yngre, som ved Evner og Energi var ham langt overlegen, og saaledes efterhaanden trængtes ud af den aktive Styrelse, var et naturligt, men for Puggaard altid pinligt Forhold. Hans ældste Søn, Rudolph, som fra Roskilde latinske Skole var bleven dimitteret til Universitetet og derefter havde faaet sin merkantile Uddannelse hos Schwartz i Hamborg, De Lisle i London og Morbroderen i Nakskov, blev vel ogsaa optagen i Faderens Firma; men dette medførte ikke nogen synderlig Forandring i dennes tilbagetrængte Stilling paa Kontoret, da Sønnen sluttede sig til sin overlegne Læremester. Dette syntes jo forresten ogsaa at vidne om, at den Gamle virkelig var bleven for gammel, men at det gik ham som saa Mange: de have ondt ved selv at erkjende det.

Hans Stilling paa Kontoret var sandelig ogsaa alt Andet end misundelsesværdig. Hans Besøg blev derfor sjældnere og kortere. Han kom af og til, syntes glad ved at høre et venligt Goddag — tav og sukkede, naar han ikke hørte det — bragte Fodvarme-Apparaterne i Orden — tog Kassebogen — lod

til at fordybe sig i den — læste i nogle Aviser — tog sin Hat og Stok — og gik sin Vej.

Mod alle disse Ærgrelser havde han et probat Middel, som jo forøvrigt ikke staar til Enhvers Raadighed: han rejste til Italien. Dette var for ham det forjættede Land. At indaande dets milde Luft, varme sig i dets Sol, være *bon camarade* med Thorvaldsen, feteres af de danske Kunstnere, agere Mæcenas paa den gamle, originale Mæcenas' klassiske Enemærker — det var noget hélt Andet end at gaa hjemme som Skumpelskud.

III.

Hjemmet og Privatlivet.

Puggaards Hjem har i en Række af Aar, før han ret kom i Skuddet, vist været tarveligt nok. Hvor smaat han begyndte med et Værelse og en Alkove i Børsgaden, er ovenfor omtalt. Som gift Mand drog han ind i en lille fjerde Sals Lejlighed i Kronprinsessegade og flyttede derfra til en gammel Bryggergaard i St. Kongensgade; det var tarvelige, men altid gjæstfrie Hjem. Allerede det første Aar efter

sit Giftermaal havde han til Sommerbolig lejet et lille Hus i Buddinge, og de følgende syv Aar boede han paa Trongaarden ved Fortunen. Han gik tidlig om Morgenen ind til sin Forretning og kom først sent om Aftenen hjem, og, da der for dem, som ikke selv havde Ekvipage, i de Tider ikke gaves anden Befordring til saa afsides liggende Steder end Apostlenes, viser dette, at han var — hvad han vedblev at være til det Sidste — en utrættelig Fodgænger. Men det egentlige, bekjendte puggaardske Hjem, det, han grundede, da han var bleven en velhavende Mand i en stor Forretning, fandtes i hans egen Ejendom i St. Kongensgade, hvor han boede til sin Død.

Dette var et overmaade smukt og smagfuldt udstyret Hjem, hvor man forgjæves søgte de sædvanlige Rigmands Attributer, men hvor man strax følte, at Kunst her var hjemme og holdtes højt i Ære. Alle Værelser vare prydede med Malerier, ikke overlæssede eller sammenpakkede, men smagfuldt ordnede, lutter fortrinlige Sager af vore egne og fremmede Kunstnere. I de senere Aar blev denne udsøgte Samling forøget med nogle store, af Küchler kopierede Billeder efter Raphael og Perugino.

Hvor vare disse Værelsers Udseende og Udstyrelse forskjellige fra den Smag, som i de senere Aar mere og

mere gjør sig gjældende i *la haute volée*-Saloner, og som gaar ud paa ved Overlæsselse at stille sin Velstand til Skue og at lægge en forkjælet, blødagtig Smag for Dagen. Lys og Luft ere derved blevne som bandlyste, medens en Udrensning af Støv med hele dens mikrobe Verden er bleven en Umulighed. Brysselertæpper paa Gulvene kunne nuomstunder kun tilstedes som Underlag for tyrkiske og persiske, tommetykke, bløde Tæpper. Døre og Vinduer ere lukkede med Portierer og Gardiner af svære, folderige Stoffer; selv den uundgaaelige, af Gardinerne indsnævrede lille Vinduelysning er dæmpet ved broderede Forhæng. Stole og Sofaer ere saa lave og bløde, som om de, paa orientalsk Vís, kun vare for dem, som ligge eller sidde paa Hug. Ethvert horizontalt Plan er overfyldt med en Uendelighed af Nipssager. Paa Væggene hænge ikke blot svære, forgyldte Rammer med Skilderier ved Siden af orientalske Draperier, men disse samme Vægge maa ogsaa afgive Plads til en Opstilling af moderne Husgeraadssager af Glas og Porcellæn eller gammeldags af Messing, Kobber og Desl. Værelsets Hjørner skjules af kolossale Buketter, sammensatte af tørrede Palmeblade, afblegede eller farvede Græsarter, Judaspenge, Muskedonnere, Paafuglefjer og udfoldede japanesiske Vifter. Med Undtagelse af nogle hensygnende Pal-

mer findes hverken Blomster eller andre levende Planter: saadanne kunne nemlig ikke trives uden Lys og Luft; Beboerne kunne det bedre, nemlig, naar en lille Mindelse om atmosfærisk Luft bliver gjort ukjendelig ved en passende Tilsætning af Verværne eller Patchouli.

Man kan ikke let tænke sig en større Modsætning i Smagen fra en saadan moderne Salon og til den, der raadede i det puggaardske Hjem; den svarede vel omtrent til den Forskjel, der var mellem Cleopatras Gynoceum, hvor Cæsar og Antonius laa for hendes Fødder, og — Cornelias Atrium. — I Puggaards Sal var Alt lyst og let, og der hvilede ligesom en klassisk Aand over hele Rummet. Thorvaldsens Alexander-Tog dannede Frisen under det pompejiansk dekorerede Loft. Gardiner saavel som Stole- og Sofabetræk vare af lysegul Silke og med gule og blaa smalle Agramaner; de vovede sig næppe frem foran Vinduerne, men dækkede folderigt Væggen mellem disse. Stolene og den lange Sofa langs Bagvæggen vare efter pompejianske Mønstre. Over Sofaen hang Thorvaldsens legemsstore Portræt, malet af Eckersberg. Under dette var der efter Fru Puggaards Død blevet anbragt et skjønt og stemningsfuldt Marmor-Basrelief af Jerichau, forestillende hende i siddende Stilling; nu staar det, indfattet i en Granit-Obelisk

ved hendes og Puggaards Grav paa Holmens Kirkegaard. Salens Sidevægge vare prydede med fire lige store i smalle Rammer indfattede, italienske Landskabsbilleder. Lysekronen var en smal, guldbronzeret Ring, som var Bærer af en Krans af Voxlys. Under den stod et rundt Marmorbord; Gulvtæppe og Væggenes Dekoration vare lyse, i fin Harmoni med det Øvrige.

Sommerboligen «Skovgaard» laa i de skjønneste Omgivelser umiddelbart op til Ordrups Krat. Oprindelig havde den været en anselig Bondegaard, som Frederik d. 6te havde kjøbt og ladet omdanne til Fru Dannemand. Den saakaldte Stuelænge var bleven ombygget til en to Etagers Villa i italiensk Stil, og at Bondehaven med et tilstødende lille Skovparti var kommen under en Slotsgartners Behandling, kjendtes paa det smagfulde Anlæg, de sjældne Plænetræer og de udsøgte Frugttræer, som vel først i Puggaards Tid have kunnet vise sig i hele deres Skjønhed og Fylde. Ogsaa her paa «Skovgaard» havde den i Familien raadende Kunstsans sat sine Mærker. Ved at man gjennembrød Loftet, blev Spisesalen omdannet til en Kuppelsal, og alle de smaa Thorvaldsens Amoriner, som vare indmurede under Kuppelen, have ikke let kunnet flagre over et mere elegant og gjæstfrit Spisebord. I et pom-

pejiansk Sidekabinet saas de tre Gratiers store Marmorgruppe, og i Haven var der bygget et særligt lille Lysthus for den berømte Antik: den skjønne Yngling, som trækker en Torn ud af Foden. — Natur og Kunst i Forening havde frembragt noget ualmindelig Skjønt af den gamle Bondegaard, og, da der ikke voxede Græs paa den Vej, som førte til det gjæstfrie Hus, vil Mindet om dette længe bevares som en Gjenklang fra svundne lykkelige Dage.

Der er vel ikke engang Nogen af dem, for hvem disse her skildrede Forhold ere fremmede, som kan antage, at den Mand, vi som Dreng saà løbe om i Grønnegade — som senere var behjælpelig ved Opvartningen paa Theatrets Punschesal — i 2 Aar sad og renskrev Dispacher — var i en underordnet Stilling paa et Fabrikskontor — og saa i en Række af Aar tumlede sig omkring og kæmpede som Faa for at naa en Stilling som Kjøbmand — at han skulde have været Den, fra hvem hin fine, kunstneriske Smag, der bredte sig ud over hele Huset, var udgaaet. Nej — det var det sandelig heller ikke, og derfor laa det ogsaa nær at spejde efter Hustruen. Ja, det var hendes Værk og hendes Aand, der hvilede over Hjemmet — det Hjem, H. N. Clausen i sin Mindetale over hende betegnede som «hendes Verden,

fordi hun vidste at drage en Verden ind i det, og som hun smykkede med ædel Sans, sindrig Hu og kunstnerisk Haand.

Hun var, som tidligere anført, ældste Datter af Kjøbmand Christopher Hage i Stege og Søster til de ligeledes omtalte Brødre. Ogsaa hun havde, ligesom de, faaet et rigelig aandeligt Pund, som hos hende navnlig gik i Retning af en udpræget Kunstsans og fint udviklet Smag. Hun var dertil meget dannet, af en blid Karakter, god og venlig mod Enhver. Hun var af Middelhøjde, fint og spinkelt bygget, ret smuk, følte sig mest tiltalt af et stille, indadvendt Liv og tilbragte sine lykkeligste Timer med Pensel og Palet foran Staffeliet eller i Samliv med Datidens fremragende Kunstnere, navnlig vore mest bekjendte Malere.

Puggaard var, i Modsætning til hende, stor og kraftig bygget, knokkelstærk, med grove, ikke videre ædle Træk; men Tidens Tand afgnavede lidt efter lidt mange af de ydre Ujævnheder, og, da den ved samme Lejlighed kronragede hans Isse og afblegede de oprindelig rødlige Haar, saa han med Aarene kom til at bære en smukt formet Sølvkrans paa Hovedet, gav dette ham, allerede længe før Gammelmands-Alderen, et vist ærværdigt og imponerende Ydre. Hans Mangel paa Dan-

nelse, som Ingen erkjendte og beklagede mere end han selv, — hans slette Omgang i Borneaarene, — hans bevægede og urolige Ungdomsliv, — alle de Kampe og bratte Overgange, der fra et lavt Samfundslag, fra hvilket han medbragte Erindringer om Fattigdom og Elendighed, omsider førte ham op til Millionærens Tinde, — alt Dette havde sat tydelige Mærker i hele hans indre Væsen, som derved havde faaet en sær, afstikkende og uharmonisk Karakter.

Han, der i enhver Henseende førte Hus som Rigmand — foruden den elegante Ekvipage holdtes to Rideheste — han, som paa enhver af de mange italienske Rejser øste ud i Tusendvís, og som, foruden anden storartet Godgjørenhed, anvendte hele Formuer til Legater, han var uklædelig paaholdende, naar det drejede sig om Smaaskillinger. Der var ikke den Dag, hvor denne Mare ikke pinte ham, og hans idelige Kniberi med Drikkepenge paa Rejserne var lige saa mange Skyer og mørke Pletter paa den italienske blaa Himmel. Dog ikke alene med smaa Skillinger, ogsaa med større! Han kunde saaledes ofte i det Uendelige prutte om Prisen. I et Silke-Magasin i Lyon gjorde han det saa længe og saa fordringsfuldt, at Butiks-Damen ganske konsterneret vendte sig om og sagde: «*Il a de l'aplomb, ce monsieur, là!*»

Han havde — som man hyppig ser det hos en *selfmade man*, der véd, at hvad han er skylder han alene sig selv — megen Selvtillid og Selvfølelse; men den ytrede sig hos ham som en ofte stødende Hensynsløshed.

Uagtet han personlig var Renligheden selv — et koldt Morgenbad hørte til Dagens Orden — og i Selskaber sædvanlig var passende klædt, tog han ellers ikke mindste Hensyn til sin Paaklædning, og der var flere af hans Klædningsstykker, som fik Lov til at opnaa en utilbørlig høj Alder. Man kunde let komme til at ynke den gamle, tarvelige Mand, med de smukke, hvide Haar under den elendige, gamle Straahat; men naar man saâ ham avislæsende paa Gaden, ikke se til Nogen, ikke gaa af Vejen for Nogen, kom man dog snart paa det Rene med, at det alligevel ikke kunde være Armod, som trykkede ham. Da han sædvanlig gik med en Slurk Vand i Munden, holdt han ikke af at tiltales paa Gaden, da han jo saa først maatte skille sig ved Slurken, hvilket selvfølgelig ofte medførte komiske Situationer.

En mere respektabel Ytring af hans Hensynsløshed var hans totale Ringeagt for Persons-Anseelse. Da han engang i et Toldreform-Anliggende var til Audiens hos Christian d. 8de, og den stive Staaen foran Kongen generede ham, gav han sig under Sam-

talen uden videre til at gaa frem og tilbage, og inden faa Øjeblikke saà man Kongen holde Skridt med ham paa denne Vandring.

Vilde man imidlertid blot lade sig lede af disse søre og ingenlunde elskværdige Træk, fik man ikke noget sandt Billede af ham; thi der var Dybder i hans Sind, som gjemte mange smukke Egenskaber, og disse maatte man have Indblik i, hvis man vilde bedømme ham retfærdig. Han var saaledes en trofast Ven. Det lyste frem af den Glæde, med hvilken han altid i sit Hus modtog enhver Buden eller Ubuden. Det var jo et meget selskabeligt Hjem; men der har aldrig været serveret en Middag, som smagte af «Zweckessen». Dér var ikke, som i saa mange andre velhavende Huse, et nyt Repertoire for hvert Aar; men det var altid de gamle, bekjendte Ansigter, man saà — Slægt og Venner — og blandt de Sidste mange Graahaarede, som fra deres unge Dage havde været knyttede til Huset.

Han var sandelig ingen Skaaltaler; alligevel kunde man ved hver en Middag hos ham gjøre lige saa sikker Regning paa en Skaal «for vore fraværende Venner», som paa god Mad og fin Vin i Overflødighed, men — en tarvelig Cigar efter Bordet. Det var nu hans selskabelige Særhed, mod hvilken

Gjæsterne derfor plejede at tage deres Forholdsregler. Han var meget fredsommelig, tålte aldrig ondt om Folk, yppede aldrig Strid, gik heller af Vejen og søgte at jævne, hvor han kunde. «Man maa tage Forhold og Folk, som de ere» var hans jævnlige Mundhæld; kun, naar Nogen ved enhver Lejlighed søgte at træde ham paa Tæerne, var han sær nok til ikke at ville finde sig deri.

Frem for Alt nærede han en inderlig Kjærlighed til sin Hustru; han bar hende paa Hænderne, han beundrede hende, og det var saa meget mere rørende, som hun ikke har set sig istand til at nære lignende Følelser for ham. Ja, En eller Anden har sikkert allerede haft det Spørgsmaal paa Læberne: «Hvor kunde de To dog passe sammen?» Det gjorde de heller ikke; *les contrastes se cherchent, mais ils ne s'accordent pas.* Kunde der saaledes ikke være nogen *entente cordiale* i dette Ægteskab, saa var deres Samliv alligevel præget af Fred og Ro, og der er Ingen, som nogensinde i deres huslige Liv har oplevet Det, man kalder en «Scene». Da hun var en fornuftig og dannet Kvinde, af blid Karakter, var det ogsaa umuligt Andet, end at hun i alt Fald maatte være opfyldt af taknemmelige og venlige Følelser for ham. Hun maatte mindes Alt, hvad han havde gjort for hendes

Familie, lige fra hendes Forældre til hendes yngste Broder. Medens hun foruden en ugift Søster havde en anden, der var gift under meget beskedne Forhold paa den jydske Hede, sad hun selv omgiven af Rigdom og Velvære; hun kunde, fritagen for alle husmoderlige Pligter, i enhver Henseende pleje sine særlige Interesser og faa sit Hjem indrettet og sin Omgangskreds udvalgt efter sin Smag; og disse hendes Omgangsvenner følte hendes Mand sig ogsaa hendragen til. Thi, hvor ringe hans Medgift af kunstnerisk Sans end havde været, kom han dog efterhaanden paafaldende godt med. I sit elegante Hjem og dets udvalgte Kreds bevægede han sig med en Lethed og Ugenerthed, som om han fra Barnsben ikke havde kjendt Andet.

Han elskede sine Børn med en Faders fulde Kjærlighed, og, med sin egen elendige Barndom for Øje, vilde han bringe ethvert Offer for deres Vel, skjønt han jo til sin Sorg mærkede og vedblivende fik at føle, at deres Hjærter hang ved Moderens. Han havde under sine mange Ophold i England faaet høje Tanker om den engelske Børneopdragelse og navnlig dennes Evne til at vække religiøse Følelser hos Børnene, og det var derfor hans Ønske, at hans to Sønner skulde opdrages i England. Dette modsatte

hans Hustru sig dog; det kom til et Kompromis, ifølge hvilket de sendtes til Roskilde, hvor hendes Broder Johannes Hage var Overlærer ved den latinske Skole, fra hvilken de bleve dimitterede til Universitetet. Den eneste Datter forblev naturligvis i Hjemmet, under Moderens Øjne.

Gjæstfrihed var, som alt oftere berørt, uadskillig fra det puggaardske Hus, selv da Bolig og Evne vare meget begrænsede. Der blev ikke blot ofte indbudt Mange, men det var ogsaa et af de Steder, hvor man kom af sig selv, og kom hyppig, fordi man følte sig velkommen. En af de mange puggaardske Ugenertheder var, at han ofte aldeles improviseret bad Folk hjem til Middag, hvilket satte Kokkenet i stor Forlegenhed, da det med Rette gjorde gjældende, at det dog itide maatte vide, om det skulde have Mad til 10 eller 20 Personer. Især om Sommeren var man altid belavet paa Besøg af Venner, og, kunde det en Søndag hændes, at der henad Middagstid ikke syntes at komme Nogen, gik Puggaard hélt utaalmodig op paa Ordrupshøj for at spejde efter dem.

I denne Omgangskreds vare Kunstnere, navnlig Malere, i overvejende Majoritet; med Thorvaldsen og Eckersberg i Spidsen færdedes her Marstrand,

Constantin Hansen, Ernst Meyer, Petzholdt, C. A. Jensen, Roed, Sonne, Bindesbøll, Bissen, Freund o. fl.; desuden Familierne Collin, H. N. Clausen, Brøndsted, Svane, hans mangeaarige Medarbejder Herforth o. fl. Andre. Over denne Gjæstfrihed lyste et lige saa smukt som sjældent Skjær: der var aldrig Tale om Gjensidighed, som ellers i mange selskabelige Huse spiller saa stor en Rolle, at der holdes Kontrol med den. De fleste af Familiens Omgangsvenner vare ikke stillede saaledes, at de kunde «gjøre Gjengjæld», og Husets Frue modtog saa godt som aldrig nogen Indbydelse.

Efter hendes Død fik Hjemmets Selskabelighed en mere blandet Karakter. Svigersønnen Orla Lehmann trak en Del politiske Elementer til Huset, og, da Puggaard i nogle Aar som Folketingsmand repræsenterede Ribe, kunde han tilvisse ikke gjøre sig gjældende i Folketingssalen, men derimod gjorde han megen Gavn ved nu ogsaa at udstrække sin Gjæstfrihed til politiske Formaals Tjeneste. Det var ingenlunde kun Tingets Honoratiores eller ét Partis Tilhængere, han indbød til sine hyppige Middage; men selv Den, der staar over Partierne, kunde ikke gjøre et mere skjønsomt Valg end han, og mange

politiske Modsætninger ere vist blevne udjævnede *inter pocula* ved hans Bord.

En anden smuk Side hos ham, hvor Gjæstfrihed og Godgjørenhed rakte hinanden Haanden, viste sig ved, at han paa flere Maader tog sig af unge Studerende, ikke blot ved at aabne sin Pung, men ogsaa sit Hus for dem. Jeg kan lade en af dem, en Ripenser — dem, han altid havde en særlig Interesse for — der som nybagt Student kom i hans Hus, og som er Garnisonskirkens nuværende Sognepræst Schousboe, selv fortælle derom:

»Da jeg i 1858 blev Student, fik jeg strax Indbydelse til at besøge hans Hus, og i en Række af Aar, lige til hans Død, var jeg en regelmæssig — som oftest ugentlig — Gjæst hos ham. Det var i Reglen om Torsdagen, at jeg spiste dér sammen med flere andre unge Mennesker, Studerende af forskjellige Fakulteter. Om Sommeren gav vi Møde paa »Skovgaard«, om Vinteren i Store Kongensgade. Jeg er ham og hans Hus, hvor Frk. Juliane Heger var en meget elskværdig Værtinde, særdeles taknemmelig og skylder det en ikke uvæsentlig Del af hvad jeg vil kalde min Udvikling i almindelig Dannelse. For en ung, fremmed, genert, jydsk Student var det af overordentlig Betydning gjennem en Aarrække at

komme i et saadant Hus. Jeg traf dér Kunstnere (Bissen, Roed, Sonne, Marstrand, Freund o. fl.), Videnskabsmænd, f. Ex. H. N. Clausen, og navnlig Politikere. Af disse Sidste var det ikke blot de berømte, som kom der om Torsdagen (jeg tænker her navnlig paa Orla Lehmann, H. Hage, Ploug, Klein og fl.); men ogsaa de menige, Gaardmænd og Husmænd af Bondepartiet, kom der meget, og det er min Overbevísning, at disse mange smaa (der var sjælden over 10 à 12 tilbords) Middage i Puggaards Hus vare et Led af Betydning for det Sammmenhold til Fællesarbejde, der trods Partiernes Modsætning dog fandt Sted i hine Aar (1858—1863). Puggaard var en livlig Vært; uden egentlig at være «gemytlig», var han i Besiddelse af et vist tørt Lune; skjønt han aldrig sagde Meget ved Bordet, forstod han dog at vedligeholde en baade alvorlig og oprømt Tone, og jeg er vis paa, at alle hans Gjæster altid befandt sig vel. Efter Bordet tog han sig ikke meget af dem, og man forsvandt i Reglen tidlig. Det følger af sig selv, at Samtalerne vexlede med Selskabet og at snart Kunst, snart Politik udgjorde Hovedæmnet. Hvad Puggaard yndede at tale om, var hans Rejser og navnlig hans forskjellige Ophold i Italien. — I et specielt Forhold kom jeg til ham ved det skandina-

viske Studentermøde i 1862, hvor jeg i hans Hus i St. Kongensgade var Vicevært for nogle svenske og norske Gjæster. Jeg vandt navnlig hans Hjærte ved, at de mig tilstaaede Pengemidler slog til; thi herfor havde han et skarpt Øje. Jeg har f. Ex. hørt ham prutte med en Skomager, der forlangte 24 Skilling for en Lap paa en Støvle, hvilket Puggaard fandt var for Meget; men i de samme Dage — ja, maaske samme Dag — var det, at han undertegnede det ene af Gavebrevene paa 100,000 Rgdl.

Min Opfattelse af Puggaard blev i Aarenes Løb den, at han, som alle *selfmade* Mænd, havde bestemte og let iøjnefaldende Begrænsninger for sin Synskreds, og at han tillige var Handelsmand lige til Fingerspidserne, hvorfor han stundum kunde fremsætte Betragtninger, der for Folk, som stode udenfor denne specielle Side af Livet, kunde tage sig underlig nok ud; men tillige, at han i det Hele og Store var en grundhonnet Karakter og et godt Menneske med et aabent Øje for de ringere stillede Klassers Nød, som han gjærne, saa vidt det stod til ham, vilde afhjælpe. Der var tillige i hans Natur en Trofasthed, som bragte ham til at holde ud overfor dem, han engang havde begyndt med at antage sig, paa samme Tid som der

maaske kunde være Haardhed over for dem, han endnu ikke havde lært at have Tillid til.»

Med et Par Ord om en anden af disse Torsdags-Gjæster vil dette Afsnit om Puggaards Hjem og hans Gjæstfrihed passende kunne afsluttes. Det er Studenten Rasmus Daugaard, der var Søn af en Enke i Ribe, og hvem Puggaard tog sig faderlig af og satte i den derværende Latinskole, hvorfra han blev dimitteret til Universitetet. Ankommen til Kjøbenhavn blev han strax «Torsdagsgjæst», men allerede kort efter optagen i Puggaards eget Hus. Da han havde taget anden Examen, viste der sig Tegn til Brystsvaghed, og i Haab om en heldig Indflydelse paa hans Helbred, tog Puggaard ham med paa sin næste Rejse til Italien, i hvilken Frøkenerne Heger og Hutzen ligeledes deltog. Haabet opfyldtes ikke; i de følgende Aar greb Ondet mere om sig. Han plejedes paa det Omhyggeligste i sin Velgjørers Hus, og først, da der fra anden Kant blev rejst Indvendinger herimod af Frygt for Smitte, indlagdes han paa Frederiks Hospital, hvor han omsider endte sine Dage. At Moderen var hos sin Søn ved Slutningen af hans Liv, sørgede Puggaard ligeledes for.

Medens Frk. Heger sad ved den unge Mands Dødsleje, og Feberheden var brændende, fantaserede

han om Engle, som svævede omkring ham; og da han tillige troede at se Puggaard nærme sig, rejste han sig pludselig op i Sengen og udbrød: Dér kommer Puggaard — luk Døren højt op for ham!

Det var omtrent hans sidste Ord — samme Dag døde han.

IV.

Italienske Rejser.

Puggaards italienske Rejser danne et særligt Afsnit af hans Liv. Hans første Handelsperiode gik jo, som ovenfor víst, næsten op i lutter Rejser, ubekvemme og farefulde, for at erhverve og vedligeholde Handelsforbindelser; men, da Handelshuset saa var vel konsolideret, tog han Erstatning for alle hine Rejsers Besværligheder ved i en lang Række af Aar, ja, til henimod sit Livs Afslutning, at aflægge meget hyppige og flere Gange usædvanlig lange Besøg i Hesperidernes skjønne Egne. Det har sikkert været hans Hustrus Kunstsans, som fra Begyndelsen af vakte Længsel efter at lære Italien og dets Kunstskatte at kjende; han var vel let at lokke og gav meget Mere end blot Midlerne til hendes Ønskes Op-

fyldelse. I hine Tider frembod en saadan Rejse nemlig adskillige Besværligheder; men han overvandt dem med Lethed ved sin store Rejse-Erfaring og ved at være vant til selv at tage fat med, hvis det behovedes; han gjorde Rejsekurér og Tjenerskab overflødig. Men han selv fik ogsaa snart Smag paa denne Slags Rejser, der jo vare saa forskjellige fra de eneste, han havde kjendt, naar han ved Vintertider tumlede om i Kanalen, Kattegattet, Nordsøen og Østersøen. Den ene Rejse fulgte snart paa den anden, og saaledes gik det fremdeles; han fik Blod paa Tanden, og det italienske Blod frister mere end noget andet.

I den første Rejse deltog en Søster og en Broder af Fru Puggaard; den gik kun til Schweiz, den næste derimod til Italien, og dér blev Familien næsten et hélt Aar. Datteren var med, og senere, under Forældrenes Ophold i Neapel, stødte den ældste Søn til.

Den derpaa følgende Rejses Maal var ligeledes Italien, og en ældre Veninde af Fruen var indbuden til at tage Del i den; men den blev afbrudt allerede ved Cassel. Et Uheld ved Vognen gjorde, at Veninden, som allerede da havde faaet mer end Nok af det, vilde hjem igjen, og da man ikke kunde lade

den ældre Dame rejse alene, var hele Familien saa elskværdig at opgive sin egen Udflugt for at følge hende tilbage til Danmark.

Paa den næste Rejse, i hvilken saavel Datteren som den yngste Søn deltog, udvidedes Rejseplanen til Sicilien, hvor Familien i flere Maaneder beboede en Villa ved Catania. Paa Tilbagevejen gjordes et længere Ophold i Sorrent, hvor Datteren blev forlovet med Orla Lehmann, som sandsynligvís havde indfundet sig dér *ad hoc*.

Efter sin Hustrus Død foretog Puggaard endnu en Familierejse til Italien, men denne Gang under triste Forhold. Hans brystsyge Datter skulde tilbringe en Vinter i Pisa, og der syntes at være opnaaet nogen Bedring i hendes Tilstand, da hendes Mand pludselig kaldtes hjem ved Marts-Begivenhederne i 1848. Efter et længere Ophold i Sorrent rejste Faderen med sin syge Datter hjem igjen, fra Livorno tilsøs til Marseille, og derfra til Paris, hvor netop Juni-Revolutionen udbrød, hvorfor de nødtes til at opholde sig dér i flere Dage og just boede i Revolutionens Centrum: ved Tuillerierne.

Paa flere følgende Rejser ledsagedes Puggaard af sin Husbestyrerinde Frøken Heger og en ung Plejedatter Frøken Hutzen; men desuden har han baade før

og efter det store Tab, han led ved Hustruens Død, foretaget sig flere Rejser til Italien, ledsaget af en eller anden yngre Ven, hvem han, da han ikke holdt af at rejse alene, tilbød en saadan Lejlighed til at lære Italien at kjende.

Man forbavses over disse mangfoldige Rejser til Italien, som ikke vare Svipture, men allermindst af flere Maaneders Varighed. Man spørger, hvorledes det var muligt, at en Chef for et stort Handelshus kunde være borte fra sin Forretning saa ofte og saa længe og paa Tider, hvor store Interesser stod paa Spil, og hvor man hverken kjendte til Telegraf eller Telefon. Svaret er imidlertid givet ved de ovenfor omtalte Oplysninger om, hvorledes Forholdet mellem ham og Svogeren A. Hage udviklede sig paa den Tid, da han havde optaget denne som sin Kompagnon, hvorefter Puggaards Deltagen i Forretningen jo ikke blot ikke behøvedes, men maaske endog helst undværedes. Men tillige maa Italien have besiddet en mægtig magnetisk Kraft til at drage ham: thi han maatte døje meget paa de Rejser og havde mange Fataliteter at overvinde; — de daglige Kvaler, «Drikkepenge» voldede ham, ere alt omtalte. Han var en besværlig Medrejsende; men han gjorde ogsaa en hél Del Gavn som saadan, og, da Lys- og Skyggesider hos ham

altid være stærkt markerede, faldt de let i Øjnene, naar man ikke vendte Blikket kun til den ene af Siderne. Først Lyssiderne! Deres Skjær vil falde formildende ind paa Skyggesiderne.

Forend den Alt nivellerende Jærnbane, med sin hæsblæsende Gesvindighed, ogsaa havde erobret den appeninske Halvø, var der for den store Mængde kun én Maade at rejse paa i Italien: *pr. Vetturin.* Det var en Slags Mellemting mellem en almindelig Wienervogn og en Diligence, forspændt med 3 Heste, et privat Befordringsmiddel. Kusken var i Reglen dets Ejer, og han forpligtede sig til ikke blot at befordre de Rejsende, men ogsaa til at sørge for deres Forplejning og Herbergering i de 5 Dage, en saadan Rejse sædvanlig stod paa: fra Milano til Florens, fra Florens til Rom, fra Rom til Neapel, o. s. f. Saasnart der havde meldt sig et tilstrækkeligt Antal Passagerer, blev der afsluttet en formelig Kontrakt med Manden, i hvilken alle hans Forpligtelser mod Passagererne nøjagtig blev specificerede: og saa gik Rejsen for sig.

Det var den Maade, paa hvilken man dengang virkelig lærte Italien at kjende, dets Sletter, Bjærge og Dale, dets maleriske smaa Landsbyer med det brogede Folkeliv. Det var ikke i de store, elegante

Hoteller, med de friserede, kjoleklædte Kellnere, som hele Verden over ere skaarne efter ét og det samme kjedelige Mønster, det var ikke i dem, man overnattede og tilbragte Aften- og Morgentimerne, men i de henrivende Lands- og Bjærgbyers ejendommelige Albergoer og Osterier. Og, naar man saa omsider nærmede sig Rom paa 3—4 Miles Afstand og begyndte at ane den mægtige Kuppel i Horizonten, kom man netop i den Stemning, i hvilken man skal være, naar man er i Begreb med at holde sit Indtog i «den evige Stad», medens de nuværende Romafarere knap fornæmme, om det er Rom eller Frankfurt, som de dampende og pibende rulle ind i.

Hvor Puggaard nu var med, dér blev han uvilkaarlig hele Expeditionens Chef. Det var ham, som samlede Deltagerne, ham, som afsluttede Kontrakten med Vetturinen, og, naar Prisen *pro persona* var vedtagen, saa lav som mulig, gjorde han de størst tænkelige Fordringer til Passagerernes Velvære og var Mand for at paase, at de bleve fyldestgjorte. Ve Vetturinen, om «*le due ore fresche*» til Morgenkaffen ikke nøjagtig svarede til deres Navn, om Smørret ikke var til «højeste Notering», eller Lagenerne ikke vare «propre». Med disse Vetturiner, hvilke Passagererne jo ellers ere aldeles prisgivne, førte han en

idelig Kamp — men han gik altid af med Sejren — og, om han end ikke forsmaaede at tage den bedste Bid til sig selv, baade i Vognen og ved Bordet, vare alle Passagererne dog overmaade godt tjente med at have ham til Anfører.

De Ulejligheder, han til Gjengjæld voldede de Medrejsende, bestod fornemmelig deri, at Alt jo maatte dreje sig om ham og at han, som jo ikke var skabt til at rette sig efter Andre, efter gammel Vane vilde gjøre sin Vilje gjældende. Han kunde, blandt Andet, ikke finde sig i at sidde længe rolig, men maatte enten gaa eller ligge. Derfor benyttede han enhver Stigning i Terrænet til at forlade Vetturinen for at gaa, og han var ikke let at faa tilvogns igjen. Om Vinteren var en Fodpose med Varmedunk uadskillelig fra ham, og Alt maatte vige for Dunkens Fornyelse, naar den ikke mere holdt den rette Temperatur. En Flaske koldt Vand maatte han ligeledes altid være forsynet med, for jævnlig at kunne faa den omtalte Mundfuld. Frisk Luft maatte han have, hvor koldt det end var, og det var jo ikke alle Medrejsende, som vare godmodige nok til at finde sig i alt Sligt. Desuden havde han mange andre Smaafornødenheder. I en lille Landsby i det tyske Schweiz holdt Diligencen for at skifte Heste. Han aabner Døren til

et lille simpelt Hus, hvor Familien sidder ved Middagsbordet. Med de Ord: «Erlauben Sie» gaar han ind i Stuen og foretager dér en Toilette-Akt, som for enhver Anden vilde have haft en med «*grande vitesse*» udført Befordring ud af Døren til Følge; han derimod forbløffede dem Alle, saa der ikke var Nogen, som krummede et Haar paa hans Hoved. Ja, det var utroligt Alt, hvad han «erlaubede» sig; han kunde gjøre hvad ingen Anden vilde eller kunde, og han slap altid godt derfra. Der var i slige Situationer ligesom en Slags Trolddom over ham. Det Blik, hvormed man, efter Sigende, skal kunne intimidere en Løve, maa man have af sig selv; skal man instrueres dertil af Hoedt, bliver Løven sikkert ikke bange. Noget Lignende maa der have været ved Puggaards Personlighed: en Sammensætning af et ærværdigt, imponerede Ydre, hensynsløs Dristighed og Tro paa et Held, som sjældent havde svigtet ham.

Under det værste Politi-Regimente før 1848 gik han en Aften i Nizza i Theatret med sin Stok i Haanden. Dette var strængt forbudt; men Gendarmen, som vilde stoppe ham ved Indgangen og tage den fra ham, fik et saa velment Puf, at han røg tilbage, medens Puggaard med Stokken smuttede ind i Theatret. Dette, skulde man synes, maatte være en halsløs

Gjerning; men, da han næste Dag blev stævnet til Politikammeret, afværgedes alle Ubehageligheder ved Konsulens Mellemkomst og en haartrukken Lægeerklæring om Stokkens Uundværlighed for ham.

Tæt udenfor Livorno bliver engang vor Vetturin standset; en Toldofficiant aabner Vogndoren, og, da han ser alle Passagererne i Færd med at faa Cigarerne frem fra de skjulte Gjemmer, i hvilke de uopdagede havde passeret den første Toldlinje, maatte Alle ud af Vognen og ind i Toldkontoret. Vi blev undersøgte fra Top til Taa, berøvede alle vore Cigarer og ovenikjøbet idømte en klækkelig Mulkt. Først ved Indstigningen i Vognen, efter en halv Times Forløb, savnedes *il vecchio*. Istedenfor med os andre Syndere at følge ind til det kriminelle Forhør, var han ganske ugenert og ubemærket gaaet lige ud ad Landevejen og maatte nu være en halv Milsvej ad Florens til, naturligvis med alle *sine* Cigarer i god Behold.

Istedenfor at tage sit Pas frem, som Grænsepolitiet engang forlangte at se, og som han havde i sin Brystlomme, gav han sig til, paa sin Italienske, at holde en lang Harangue til Politimanden om, hvor upassende det var for det unge Kongeriges liberale Regering — det var i 1862 — at fortrædige fredelige Rejsende ved slige gammeldags Fordringer, Reminisenser fra Ab-

solutismens Dage, o. s. v. Fyren forstod vist ikke Meget af den Tale, men blev i alt Fald imponeret, og Puggaards Pas forlod ikke Brystlommen. Rigtignok sagde den unge Svensker, som var med, og vist tidligere havde overværet lignende Scener med ham: «Det skulle roa mig, om gubben engång kunde blifva arresterad, blott en half timma» — men det blev Gubben aldrig.

Puggaard var ikke noget Sproggeni; men ifølge hele sin Personlighed kunde han med smaa Stumper klare sig langt bedre end Andre, som sad inde med langt Mere. Engelsk talte han ret godt, og taalelig Tysk; men med de romanske Sprog kunde han ikke. Skjønt han havde levet saa længe i Italien, at en Anden forlængst vilde have talt Sproget med Lethed, havde han kun til tarveligt Behov. Man har en Historie om en Englænder, som paastod, at han kunde rejse overalt paa to franske Ord: *manger* og *changer*, og, da de rimede sig, vare de ikke saa vanskelige at beholde. Naar han kom et eller andet Sted hen, sagde han blot «*manger*», saa fik han Mad; og naar den var spist, gav han Opvarteren et passende Møntstykke med det Ord «*changer*», saa fik han sin Mad betalt og Penge tilbage. Puggaard kunde nu meget Mere end disse to Verber i Infinitiv, men han kjendte kun Verbernes

Præsens, 2den Person i Pluralis. Ménte han f. Ex.: «Jeg har, jeg vil», saa sagde han: «De har, De vil», eller: «Har De, vil De?» og dette gav stadig Anledning til Misforstaaelse og Morskab. Tiggerdrengene, som jo idelig omsværme en Fremmed, vilde han jage bort ved at sige: «Jeg har ingen Penge»; men han sagde: «*Non avete denari*» («I har ingen Penge»), hvori de vare fuldstændig enige med ham og derfor kun ivrigere forfulgte ham.

Den pudsigste Misforstaaelse fremkom dog engang i en Diligence, hvor en ældre Dame forestillede ham en ung Pige som sin Datter. «Jeg har ogsaa en Datter» henvendte han til den unge Pige; men ifølge hans Grammatik blev det paa Italiensk til: «*Avete anche una figlia*» («De har ogsaa en Datter»). «*Non signor*», udbrød denne forfærdet, understøttet af Moderen; men det hjalp ikke; omkap med Datterens og Moderens Protester vedblev han med sin Paastand, indtil han omsider kaldte mig til Vidne, da denne hans Datter jo var gift med min Broder — og dermed opklaredes endelig denne grammatikalske Begrebsforvirring.

Værre gik det ham dog i en Frisørstue i Rom. Da han fandt, at hans forrige Haarklipning havde været for dyr, og Sølvkransen nu atter trængte til at

beklippes, vilde han dog, for en Sikkerheds Skyld, før Operationen først paa andre Steder forhøre sig om Prisen. Han gik derfor til en anden Frisørstue, stak Hovedet ind ad Døren og spurgte: «*Si taglia la testa per un' paolo?*» («Skærer De Hovedet af for én *paolo?*»). Paa dette forbavsende Spørgsmaal skal han have faaet Svar i en Skoggerlatter fra de Tilstedeværende, men ikke nogen tilfredsstillende Oplysning.

Han var, som vi vide, umanerlig sej. En hel Vinter igjennem satte han sig daglig tilbords i Restavranten med det Spørgsmaal: «*Avete spinaci?*» («Er der Spinat?») og daglig fik han til Svar: «*Non, Signor, mai in questa stagione*» («Aldrig paa denne Aarstid»); men det nyttede ikke noget: daglig samme Spørgsmaal og samme Svar.

Ligesom man nu kun bruger hvide Lærredslommetørklæder, saaledes brugte man dem i hin Tid sædvanlig af broget Silke, og det var navnlig en Grosserer-Skik at have en Snip af Tørklædet hængende ud af Lommen. Dette var gefundenes Fressen for de smaa Gavtyve, som vrimle paa Neapels Gader og saa uforstyrret kunne foretage deres Rapserier, fordi enhver ægte Neapolitaner kun morer sig over deres Behændighed. Puggaard morede sig derimod

ikke over, at der daglig forsvandt et Silketorklæde; men, uagtet han blev gjort opmærksom paa, at han jo selv gav dem den fornødne Anvisning, skulde Snippen alligevel hænge ud af Lommen.

Men, fraset disse daglige smaa Gjenvordigheder, nød han i fuldt Maal alle Italiens Herligheder. Navnlig i Rom havde Familien lykkelige Dage, boede sædvanlig paa *Piazza Barberini*, i Nærheden af Thorvaldsens Atelier, fik daglig Besøg af ham og solede sig i hans Berømmelse. De vare stadig omgivne af de i Rom bosatte danske Kunstnere, som nød meget Godt af Husets bekjendte Gjæstfrihed; og, da mange af de puggaardske Billeder hidrørte fra Bestillinger, gjorte i Rom, er det naturligt, at den puggaardske Families Ankomst dertil var en glædelig Begivenhed i hele Kunstnerlejren dér. Ved Thorvaldsen kom Puggaard oftere til Middag hos den der bosatte Prinsesse Charlotte Frederikke, som var skilt fra Christian d. 8de, og gjorde her flere notable Bekjendtskaber. Om han egentlig gavnede Thorvaldsen ved sin Begejstring for denne, er tvivlsomt: han var imidlertid en overordentlig ivrig Partigænger for ham. Italienerne kunde det jo ikke nytte at ville paavirke; de holde paa deres Canova; men desto ivrigere søgte han at bearbejde Tyskere og Englændere. Vilde

de Vantro blandt dem ikke lade sig overbevise af alle hans andre Argumenter, saa slog han som sidste Trumf paa Bordet de Ord ud: «Jeg forsikrer Dem (ick versikre Sie), at Canova ikke er værd at løse Thorvaldsens Skorem»; og, naar den ikke hjalp, saa opgav han dem som fortabte. Billedhuggeren Holbech var en gammel Bekjendt af Puggaard. I smaa Kaar levede han i Rom, frembragte kun Lidet, men gjorde sig megen Umag dermed. Beskedenhed trykkede ham ikke; tværtimod lod han sig til sine Beundrere gjærne forlyde med, at han dog maaske havde bragt det noget videre end Thorvaldsen, i alt Fald i Henseende til fuldendt Gjennemførelse. Engang, da Puggaard skulde rejse fra Rom, kom Konsul Bravo til ham og bad ham indtrængende om, inden han rejste, at gjøre Et eller Andet for Holbech. Det havde Puggaard ikke megen Lyst til og lod sig længe node. Tilsidst lovede han dog Bravo hvad han bad om, men paa den utrykkelige Betingelse, som Holbech forud skulde gaa ind paa, «at han aldrig mere maatte hæve sig over Thorvaldsen».

Sommermaanederne tilbragte Puggaards sædvanlig i Sorrent; under kortere Ophold boede de i Cocumella, ellers i en egen Villa. Paa den første Rejse traf de dér sammen med César Godefroy og Hustru, en af

Hamborgs Fyrstefamilier, og kom i nøje Venskabsforhold til dem. Puggaard skriver engang, ganske vemodig, at det generede ham at omgaas og tale med denne højt dannede og fortræffelige Mand, da han jo selv ganske manglede hvad denne besad ved en lykkelig Opdragelse. Han har dog maaske undervurderet sig selv; thi dels indrettede begge Familier sig paa at gjøre Fællesskab paa Tilbagerejsen, som for Godefroys Vedkommende foregik i en elegant Rejsevogn med Kurér og Tjenerskab, dels modtog Puggaards ogsaa Indbydelse til paa deres næste Rejse at besøge Godefroy, og de tilbragte da en Maanedstid i disses fyrstelige Villa i Dockenhuden ved Hamborg.

Fra Rejserne med Hustruen var Puggaard saa vel bevandret paa alle de Steder, som gjemme Italiens Kunstskatte, og saa vel kjendt med de herlige Egne, man tyer til, naar man er medtagen og udmattet af Museumsbesøgene: Kampagnen, Albano, Tivoli, Frascati, Sabinerbjærgene o. s. v., at han paa de Rejser, han foretog sig uden Familie, kun tog Hensyn til sit personlige Behag, og det var et *Dolce farniente*, som jo trives udmærket under den italienske Himmel.

Han førte et meget regelmæssigt Liv: gik en lang Morgentur, kom hjem for at nyde sin Frokost, af hvilken han gjemte Noget til efter den anden Spa-

seretur, og gik derpaa atter til den sene Middag. Disse Ture vare næsten altid de samme: i Rom i Villa Borgheses Park, i Neapel i Villa reale. Vandrede han i Villa Borghese paa den Tid, hvor hele den fine Verden giver Mode dér tilvogns eller tilhest, og det blev ham for varmt, trak han Frakken af, og, hvor meget hans Ledsagere end foreholdt ham det Upassende deri, blev Frakken ikke trukken paa, for han selv vilde. I Villa reale opsøgte han en Bænk, satte Skoene hen til Gjennemsoling, lagde sig paa Bænken og nød saavel Straahattens Skygge over Ansigtet som Solens Varme over Fødderne; saaledes kunde han ligge længe, læsende en Bog eller en Avis, aldeles ubekymret om de Forbigaaendes Blik eller Bemærkninger. «Er han dér igjen!» har vist været en hyppig Bemærkning; thi ingen Rejsende har mere end han været kjendt i hele Italien. Trods hans meget tarvelige Paaklædning havde man ham mistænkt for at være en forstilt rig Lord: «*Il vecchio*» kaldtes han sædvanlig; «Signor Puggaard» laa ikke for italienske Tunger.

Han rejste, som anført, aldrig alene, men gjorde ikke store Fordringer til sin Rejseledsager, som han lod skjøtte sig selv, hvilket jo ogsaa begge Parter vare bedst tjente med. Man saas ofte først ved Middagsbordet,

til bestemt Tid paa bestemt Sted, levede godt, gik fra Restavranten til en nærliggende Kafé, hvor den Unge forblev og nød Italienernes glimrende Billardspil, medens den Gamles Ben fik sig endnu en Overhaling, og om Aftenen foretog man sig saa i Fællesskab et eller andet Besøg.

De puggaardske Legater.

Indledning.

Puggaards Godgjørenhedssans vaktes vist samtidig med hans Evne til at gjøre den Fyldest; og at hans Barndoms bedrøvelige Minder væsentlig have bidraget til Udviklingen af denne Sans, kan vist ikke betvivles. Alligevel holdt han ikke af at give Almisse, hverken ved Døren eller paa Gaden. Dette var imidlertid vel ikke saa meget i Henhold til det nationaløkonomiske Princip, der fremhæver det Urigtige i denne Form af Godgjørenhed, som snarere paa Grund af hans uovervindelige Ulyst til at skille sig ved Smaamønt. Derimod var han altid villig til at yde endog en klækkelig Hjælp, naar han antog, at der virkelig kunde opnaas noget Væsentligt derved.

Han henvendte sig derfor snart til En, snart til en Anden af Dem, som paa nært Hold kjendte trængende, forkomne Familier, og søgte ved Hine at yde Disse en rationel Hjælp. Aarsagen til Familiens

Forfald blev undersøgt: hele Bunker af Assistenshussedler blev indløste, den resterende Husleje betalt, det manglende Værktøj anskaffet, Huset forsynet med Levnedsmidler, større Haandværkere, Venner og Bekjendte anmodede om at give den Vedkommende Arbejde o. s. v.; men, det maa desværre tilføjes, at han sjælden havde Tilfredsstillelse deraf. Man kom i Reglen til det Resultat, at, hvor der var Energi og Dygtighed, kom Vedkommende sjælden i Forfald, og, hvor disse Egenskaber manglede, var den ydede Hjælp kun af forbigaaende Virkning — ja, der var endog Tilfælde, hvor Puggaard maatte høre, at han var Skyld i de Hjulpnes paafølgende Ulykke, fordi de fra den grønne Gren, til hvilken han havde bragt dem op, atter vare dumpede ned paa den visne. Han forlod derfor denne formentlig radikale Kurmethode og gik snart over til et Slags Understøttelsessystem, i Lighed med det senere oprettede store Understøttelsesselskab. Der fastsattes bestemte maanedlige Bidrag til Enker og til syge eller arbejdsløse Mænd. Naar han ikke var i Udlandet, fungerede han selv som «Undersøger», ellers overdroges dette Hverv til hans betroede, tidligere Tjener, senere Kontorbud Jacob Christensen, som tillige besørgede Udbetalingerne og dertil modtog maanedlig, i Begyndelsen 400 Rgd., som efterhaanden

steg til 700 Rgd., og man kan deraf slutte sig til, hvilket Hul, hvilket tungt Savn der for Mangfoldige opstod — Dagen efter hans Død.

Sin gamle Interesse for trængende Studenter viste han blandt Andet ved maanedlig at tilstille Prof. Clausen 50 Rgd. til Uddeling blandt dem.

Til at stifte de to store Legater, hvert paa over et hundredtusend Rigsdaler, ledsedes han ved den Tanke, at man — ved at tage sig af Børn, som levede under slette og ulykkelige Forhold, rive dem hélt ud af disse, anbringe dem hos skikkelige Familier, lade dem dér faa en god Opdragelse og god Skolegang — netop de Goder, han selv havde savnet — og saa efter Konfirmationen anbringe Drengene i Haandværkslære og Pigerne i gode Familier som Tyender — vilde kunne frelse disse og gjøre dem til nyttige Medlemmer af Samfundet.

Han rugede længe over denne Plan; paa én Gang maa den være modnet; thi han fik under et Ophold i Italien en forunderlig Uro over sig. „Jeg kunde dø, inden jeg fik mit Forsæt udført", sagde han, ilede hjemad og lagde strax Haand paa Værket.

Det var i Begyndelsen af 1853, at Puggaard affattede det Dokument, ved hvilket han skjænkede en

Kapital af 100,000 Rgd. til Oprettelsen af et Legat for kjøbenhavnske Drengeborns Opdragelse og satte strax Sagen i Gang ved blandt sine nærmeste Omgangsvenner at udvælge en Bestyrelse, med hvilken han forhandlede om Sagens Ordning, og til en Begyndelse optog han 8 Drenge, hvis Antal efterhaanden forøgedes.

Ti Aar derefter affattede han selv et Slags Fundats for Legatet, som under Benævnelsen: «Grundtræk for et af Etatsraad, Gross. H. Puggaard oprettet Legat» under 6te Sept. 1863 erholdt kongelig Konfirmation.

Foruden i Almindelighed at angive Hensigten med Legatets Oprettelse, anvise Pengemidlerne og disses Forrentningsmaade samt anordne Bestyrelsesforholdene, saa indeholde disse «Grundtræk» en Del særlige Forskrifter, som allerede dengang vare temmelig ubrugelige, men navnlig senere ved de forandrede Tidsforhold ere blevne det end mere. Naar nemlig Meningen med Legatet var, at Børn fra ulykkelige og daarlige Hjem skulde fjærnes fra disse og anbringes under Forhold, hvor de kunde beredes til at blive kristeligsindede, hæderlige Medlemmer af Samfundet, saa kunde det ikke slaas fast, at «de skulde optages i en Alder fra 8—12 Aar», afleveres til Konfirmation ved fjorten Aars Alderen og derefter paa en Maade sendes ud i Livet, skjøttende sig selv.

Og, naar Puggaard med den ejendommelige Personlighed, vi have lært at kjende, og med sit Navns Avtoritet, ved hvilket der for Manges Øren lød ligesom en Guldklang, i hine Tider kunde faa smaa Haandværksmestre til uden noget Vederlag at antage En eller Anden af hans Drenge i Haandværkslære, saa er noget Lignende nuomstunder — efter Lavstvangens Ophævelse, hvor forholdsvís kun faa Mestre indlade sig paa at modtage Lærlinger paa deres Værksted — aldeles umuligt; og, skulde man følge hine Statuters Anordning: «For Læreaarene betales intet Vederlag, da det antages, at de (Lærlingerne) kunne gjøre Gavn for det Lidet, de behøve —», saa vilde ikke en eneste Dreng efter Konfirmationen nu kunne anbringes i Haandværkslære. Men heldigvís indeholde hine «Grundtræk» tillige en Slutningsparagraf, saalydende:

«Skulde i Fremtiden den samtlige Bestyrelse finde, at hensigtsmæssige Forandringer kunne foretages i disse Statuter, eller at Renten af Kapitalen bedre kunde anvendes til mit Øjemeds Opnaaelse, saaledes at den gav flere eller større Resultater for Samfundet, saa er Bestyrelsen bemyndiget dertil efter samvittighedsfuld Overvejelse.

I Henhold hertil har Bestyrelsen, da den efter Legatstifterens Død fik frie Hænder, omordnet alle lignende Forskrifter efter de Krav, som forandrede Tidsforhold gjorde nødvendige, og som Erfaring og Hensigtsmæssighed havde godkjendt.

At der istedenfor, men dog paa Grundlag af hine oprindelige Statuter, blev affattet en udførlig «Fremstilling af de Regler, som efterhaanden ere udviklede og fulgte af det puggaardske Drengelegats Forretningsfører (Prof. H. Lehmann) under hans Administration» blev foranlediget ved Bestyrelsens Formands, Grosserer Rudolph Puggaards i Slutningen af 1885 indtrufne Død. Bestyrelsen omfattede nemlig dengang foruden Forretningsføreren kun to Medlemmer, en Præst, Pastor Schousboe, og en Jurist, Prokurator V. Rode. Man mente først, at denne Bestyrelse, da den egentlige Administration jo var gaaet over i Forretningsførerens Hænder, vilde være fyldig nok; men, da Prok. Rode ved at gjøre sig bekjendt med de oprindelige Statuter, formente, at en enkelt Bestemmelse i disse ikke kunde forandres eller omgaas, den nemlig, at Bestyrelsen skulde bestaa af 6 Medlemmer, maatte der skrides til at optage endnu 3. Men, da disse vilde være aldeles fremmede for Legaternes

Væsen og Administration, og, da der egentlig ikke fandtes Noget, hvorved de vilde kunne faa et Overblik over disse Anliggender, paatog Forretningsføreren sig at udarbejde hin Fremstilling af Administrationsforholdene tilligemed en historisk Oversigt over disse Forholds Udvikling. Denne Fremstilling blev ikke blot godkjendt af Bestyrelsen, men det vedtoges ogsaa at optage den i en særegen Protokol, for at den kunde tjene som foreløbig Vedtægt for Legaternes Administration.

I.

Det puggaardske Drengelegat.

Dets oprindelige, officielle Benævnelse var «Legat for kjøbenhavnske fattige Drengeborns Opdragelse»; men efter Stifterens Død vedtog, som før sagt, Bestyrelsen strax at knytte hans Navn til Legatet. Grosserer Puggaard stiftede det paa sin afdøde Hustrus Fødselsdag, d. 7de Febr. 1853. Han valgte selv en Bestyrelse, bestaaende af Professor H. N. Clausen som Formand, Professor M. Hammerich, Pastor N. G. Blædel, Byfoged H. Hage og

sin Søn Grosserer Rud. Puggaard, hvilke den nuværende Forretningsfører Professor H. Lehmann blev adjungeret som Sekretær.

Man begyndte med at antage 8 Drengebørn, som blev opklædte, anbragte i Pleje hos forskjellige Familier af Haandværksstanden og satte i daværende Kand. theol. Møllers Borgerskole. Aar for Aar optoges flere Drenge.

Den ovennævnte Bestyrelses Virksomhed var i Førstningen mere nominel end reel; thi vel havde Legatstifteren stillet sig selv udenfor hele Sagen og i sine selvskrevne Statuter overdraget hele Styret til de af ham valgte Mænd; men faktisk var han dog Legatets Enestyrer, med den nævnte Sekretær som sin Viljes Exekutor, og det kunde ikke falde den egentlige Bestyrelse ind at træde ham ivejen i denne usurperede Virksomhed. Han omfattede nemlig dette sit eget Værk med megen Interesse, havde et godt Otium, da hans Deltagelse i Handelshusets Anliggender blev mere og mere begrænset, og han medbragte mange gode Egenskaber til hin Stilling. Da han yndede offentlige Bekjendtgjørelser om vakante Pladser, fik han naturligvís Ansøgninger i Massevís, gjennemgik disse omhyggelig, undersøgte personlig Ansøgernes Hjem, valgte Børnene, opsøgte

Plejeforældre til dem og aflagde hyppige, kontrollerende Besøg i disses Hjem og i Skolen. Hvor fortrinlig han egnede sig til efter Konfirmationen at faa Drengene anbragt i Haandværkslære, er ovenfor blevet omtalt, og, naar Læreaarene vel vare overstaaede, var han utrættelig i at arbejde paa at skaffe den ny etablerede Haandværker eller Forretningsmand Kunder og Forbindelser.

Der blev saaledes ikke levnet Bestyrelsen synderligt Arbejde. Vel holdtes der af og til i hans Hjem »Bestyrelsesmøde«, til hvilket samtlige Drenge tilligemed Skolens Bestyrer i Reglen ogsaa vare tilsagte. Drengene »mønstredes«, og Forhandlingerne bestod væsentlig i Samtale om Børnene og disses Forhold. Om Bestyrelsen end kunde have ønsket Et og Andet ledet noget anderledes, fandt man dog ikke Føje til at lægge den faktiske Enestyrer Hindringer ivejen.

Ved hans Død, d. 8de April 1866, indtraadte en 2den Periode, i hvilken Bestyrelsen, som hidtil havde hvilet, nu kom i travl Virksomhed. Da den daglige Administration ikke var af den Beskaffenhed, at den ene Del kunde besørges af det ene Medlem, den anden af det andet, o. s. fr., blev det faktisk den tidligere Sekretær, der nu var bleven Medlem af

Bestyrelsen, som kom til at udføre hele Arbejdet. Dette indrømmedes ham ogsaa villig; men den kollegiale Form skulde respekteres, det vil sige: han maatte egentlig ikke foretage sig Noget uden sine Kollegers Samtykke; men da disses Tal var fem, af hvilke En boede i Stege, en Anden ved Vordingborg, — da saaledes mundtlige Forhandlinger vare vanskelige at tilvejebringe og skriftlige lige saa byrdefulde som resultatløse, viste denne Administrationsform sig snart som umulig; og, da saa ovenikjøbet dette Misforhold affødte personlige Rivninger indenfor Bestyrelsens Kreds, vilde Fartøjet let have kunnet kæntre, hvis ikke Enhver havde været interesseret i at holde det oven Vande. Hvad der vel især bidrog til at forebygge en Katastrofe og bringe en sundere Opfattelse af Forholdene tilveje, var Advokat G. Brocks Optagelse i Bestyrelsen efter Byfoged H. Hages Død.

Dermed indlededes den 3dje og sidste Periode, under hvilken den Bestyrelsesform har faaet Hævd, at Forretningsføreren under Ansvar for Bestyrelsen, og under Iagttagelse af den i «Vedtægten» givne Norm, ene forestaar den almindelige Administration og efter en Sags større eller mindre Vigtighed for-

handler derom med Formanden eller den samlede Bestyrelse.

I Henhold til hin Vedtægt skal her endnu gives forskjellige Meddelelser og Administrationsoplysninger.

Det puggaardske Drengelegats oprindelige Formaal er at antage sig Drengeborn, som leve under saadanne fattige og ulykkelige Kaar, at der er Sandsynlighed for, at de, ved itide at fjærnes fra disse og anbringes i Pleje hos jævnt stillede, gode Familier, helst af Haandværksstanden, og sættes i gode Skoler, kunne opdrages til at blive brugbare Medlemmer af Samfundet, fornemmelig som Haandværkere, medens de, i modsat Fald, rimeligvís vilde være blevne mer eller mindre fortabte.

Fra denne Regel er der og vil der blive gjort adskillige Undtagelser, idet Erfaring har lært, at man før en Drengs Optagelse nøje maa overveje, hvorvidt der er Sandsynlighed for, at det tilstræbte Maal kan naas. Først og fremmest maa man, hvor inhumant det end lyder, se bort fra de svage og usunde Børn, hvilke Plejeforældre nødig ville have med at gjøre, og som det sjælden lykkes at bringe synderlig vidt

frem. Endvidere maa man ikke gaa saa dybt ned i Samfundet, at Børnene fra Fødselen og fra deres første Barndom af medbringe for mange uheldige Spirer. Det er vanskeligt under den følgende Opdragelsesperiode at holde dem isolerede fra eller upaavirkede af de Personer og de Forhold, fra hvilke de ere udgaaede; og, har det end lykkets at bevare dem nogenlunde under Hjemmets Tilsyn og Skolens Tvang og efter Konfirmationen at faa dem anbragt i Haandværkslære, medfører den nuværende Lavsfrihed — Ophævelse af al tidligere Tvang — altfor mange Fristelser til, naar Lærlingerne ikke synes om Mesteren eller Værkstedet, at vende dette Ryggen og foretrække et frit vagabonderende Liv; og i alle saadanne Tilfælde har Legatet kun et mislykket Arbejde at beklage. — Om en Proletarier-Familie med Reden fuld af Børn ved Legatets Hjælp faar denne Flok formindsket med ét eller to Børn, er for den Familie som oftest hip som hap, medens det puggaardske Legat ved at indlade sig med den paatager sig et vanskeligt og tvivlsomt Arbejde. Paa den anden Side er der mangfoldige Tilfælde, hvor Legatet kan virke til stor Velsignelse, navnlig i den store Klasse af uægte fødte Børn, hvis forladte Mødre slide sig op for deres Barn, og, om end En eller Anden af dem bliver gift, udsættes

dette medbragte Barn for Stiffaderens Nag og Uvilje. Det puggaardske Legat har i det Hele haft megen Tilfredsstillelse af at tage sig af saaledes stillede Børn.

Af det ovenfor Sagte følger, at der ikke kan være Tale om nogen bestemt Aldersgrænse for Optagelse af Børn i Legatet. At disse iøvrigt maa være over Asylalderen og ikke for nær Konfirmationsalderen, følger af sig selv. Jo daarligere Forholdene ere i Barnets Hjem, desto snarere maa man se at fjærne det derfra.

Om ledige Pladser i Legatet sker der ingen offentlig Bekjendtgjørelse. De faa Gange, dette tidligere skete, medførte det en saadan Masse Ansøgninger om Optagelse — de fleste skrevne paa de selv samme »Skrivestuer« i en og samme Dur og Stil, og alle forsynede med de konventionelle Bevidnelser af »Trang og Værdighed« m. M. — at Arbejdet var aldeles uoverkommeligt. Der findes desuden altid saavel Herrer som navnlig Damer, der have valgt sig den menneskekjærlige Opgave at opsøge ulykkelig stillede Børn og bringe dem den Hjælp, de formaa: — (en bekjendt Skuespillers Enke har i den Retning virket saa utrættelig i mange Aar, at hun har et stort Album fyldt med Portrætter af alle de Børn, hvis gode Forsyn hun har været). Da disse Damer

og Herrer godt kjende alle de forskjellige Kilder, hvorfra der kan ventes Hjælp, og saaledes ogsaa ere vel kjendte med de puggaardske Legater og alle de derhen hørende Forhold, har der aldrig været Mangel paa Børn, som vare egnede til Optagelse. Efterat disses Forhold samt deres aandelige og legemlige Evner ere undersøgte af Forretningsføreren, indstiller han de Udvalgte til Optagelse af Bestyrelsen.

Ved et Barns Optagelse i Legatet maa Forældrene eller Værgerne fraskrive sig selv og overdrage til Bestyrelsen alle Rettigheder over Barnet og forpligte sig til, naar det maatte forlanges, at tage det tilbage. Da en saadan Frasigelse imidlertid ikke har nogen bindende Lovskraft, er der, mere for Formens end for den reelle Betydnings Skyld, ogsaa tilføjet, at Forældrene, naar de selv forlange Barnet tilbage, skulle godtgjøre Legatet de Udgifter, dette har haft for Barnet.

Plejeforældrene søges helst blandt Haandværkerfamilier eller andre, som saa nogenlunde have deres gode Udkomme. De, der ere bedre stillede, ville i Reglen ikke have Plejebørn, og med dem, der ere ringere stillede, vil Legatet ikke have at gjøre. Det er nemlig en meget ringe Betaling, Plejeforældrene faa: 15 à 16 Kr. maanedlig for Forplejningen og til

Børnenes Beklædning 4 Kr. aarlig for hvert Aar Drengen er gammel. Paa en tilfredsstillende Maade at præstere hvad der behøves for saa ringe et Vederlag, er en Umulighed; men med Rette gaa disse Forældre ud fra, at en saadan Dreng jo altid kan gjøre nogen Gavn i Huset; de leve tillige i den Illusion, at Gryden eller Grøden ere lige store, enten der er En mere eller mindre. Men Det, slige Smaafolk navnlig sætte Pris paa, er at kunne faa „en samlet Skilling", som de kalde det, hvilket ved Husleje-Terminerne er af stor Betydning for dem. Det gjøres derfor alle Dem, som søge en Plejesøn, indlysende, at der kun er Tab og ikke nogen Fordel derved; men der er jo forøvrigt ogsaa Familier, som virkelig sætte saa megen Pris paa at have en Plejesøn, at de for dette Ønskes Opnaaelse ere villige til at bringe et Offer.

Naar, hvad stundum er Tilfældet, en Slægtning eller Paarørende ønsker Drengen i Pleje, og disse anses for skikkede dertil, gives der dem Fortrin, og de nøjes ogsaa ofte med et endnu ringere Vederlag end det ovennævnte. Under Form af Gratiale, Husleje-hjælp o. L. søger man, uden at overskride Reglen for den maanedlige Betaling, at hjælpe paa de Pleje-forældre, som gjøre Gavn og kunne behøve det.

Drengenes Undervisning foregik i Begyn-

delsen i en bestemt mindre Borger- og Realskole, som senere under andre Bestyrere er bleven betydelig udvidet og indtager et højere Trin end dengang. Som Forholdene nu ere, synes de offentlige Betalingsskoler at være dem, der bedst passe for Legatets Formaal. Børnenes Plejehjem ere ikke indrettede paa større Hjemmearbejde for Skolen, og Plejeforældrenes Intelligens forslaar ikke til synderlig Hjælp og Vejledning i Skolefagene. Foruden den overordentlige Prisbillighed (1 Kr. maanedlig) ved de i det Hele overmaade vel organiserede offentlige Betalingsskoler, yde disse ogsaa den Fordel, at, hvor Drengene end bo, er der en saadan i Nærheden, hvilket er en stor Lettelse for Plejeforældrene, hvis Beklædningssorger væsentlig dreje sig om Sliddet af Drengenes Skotøj.

Men paa den anden Side er der ikke lagt Noget ivejen for en fyldigere Undervisning, hvor Børnenes Evner og Hjemmets Beskaffenhed gjøre Sligt ønskeligt og muligt. Hvor det blot lader sig gjøre, gives der Drengene tillige Adgang til Sløjdskoler.

For Drengenes Konfirmation er der ikke sat nogen bestemt Alder; den afhænger af deres Modenhed i Skolen og af det Fag, til hvilket de ere bestemte efter Konfirmationen, da denne i Reglen afslutter deres Skolegang. Plejeforældrene faa omkring

50 Kr. til Konfirmationsklæder. Det overlades Drengene og disses Plejeforældre at vælge den Præst, de helst ville slutte sig til.

Drengenes Anbringelse efter Konfirmationen var i Legatets yngste Dage ikke saa vanskelig en Sag, da Lavstvangen endnu existerede og Etatsraad Puggaard, som ovenfor anført, selv tog sig af denne Sag og ved sin personlige Indflydelse kunde gjennemføre Meget. Under de nuværende Forhold er der mangfoldige Haandværkere, der overhovedet slet ikke indlade sig paa at modtage og oplære Lærlinger, og et lignende Forhold, som det forhen almindelige: at en Haandværksmester optager en Læredreng i sit eget Hus samt giver ham Kost og Klæder, Alt uden noget Vederlag, kjendes ikke mere. Nu ere Værkstederne snarere at betragte som andre Undervisnings-Anstalter, og, kan man end opnaa, at der ikke betales for Oplærelsen, saa maa der i alt Fald sørges for Læredrengens Husly, Forplejning og Beklædning, og som Følge deraf ere Drengene, der tidligere efter Konfirmationen næsten ikke faldt Legatet til Byrde, nu i Reglen dyrere efter end før Konfirmationen. Hvor Forholdene nogenlunde tillade det,

søger man derfor ved Drengens Optagelse i Legatet at lægge denne Byrde over paa hans Slægtninge eller andre Paarørende; men det er kun faa Tilfælde, i hvilke dette lykkes. Holder en Dreng sine Læreaar ud og gjør Svendestykke, lønnes han altid med en god Svendeklædning.

Legatets Administrations-Forhold ere ovenfor blevne omtalte, og det skal endnu blot tilføjes, at der i Begyndelsen af hvert Foraar afholdes et samlet Bestyrelsesmøde, i hvilket Forretningsføreren aflægger Beretning om Legatets Virksomhed i det forløbne Aar samt fremlægger til Decision det af et af Bestyrelsens Medlemmer reviderede Regnskab. For Tiden er Pastor Schousboe Bestyrelsens Formand, Professor Lehmann dens Forretningsfører, Etatsraad, Bankdirektør Smidt, Kammerjunker, Grosserer Tegner og Højesteretsadvokat Zahle Medlemmer af Bestyrelsen.

Drengelegatets Formue bestaar i:

1) Prioritets-Obligation i Ejendommen Store Kongensgade 62 à 4 pCt. . . . . . . Kr. 53333.

2) Prioritets-Obligation i »Krathuset« i Ordrups Krat . . . . . — 30000.

at overføre . . . Kr. 83333.

overført . . . Kr. 83333.

3) Prioritets-Obligation i Ejendommen i Kvæsthusgade 4 & 6 à 4 pCt. . . . . — 120000.

4) Prioritets-Obligation i Godset Hjuleberg i Sverrig à 4 pCt. . — 25000.

5) Kontant hos H. Puggaard & Co. — 2102 0. 90.

ialt Kr. 230435 0. 90.

II.

Det puggaardske Pigelegat.

Det er ovenfor blevet nævnt, at Etatsraad Puggaard, da det af ham stiftede Drengelegats Virksomhed var i god Gang, gjorde sig Umag for, at Andre, navnlig Grevinde Danner, vilde gaa i hans Spor og oprette et lignende Legat for Pigebørn. Da dette ikke lykkedes ham, tog han den Beslutning selv at gjøre det, og i Testamente af 2den Juni 1865 — Aaret før hans Død — bestemte han, at en Tredjedel af hans efterladte Formue skulde anvendes til at oprette et Legat til Opdragelse af Pigebørn, som leve

under fattige og ulykkelige Forhold, og at Bestyrelsen af det af ham tidligere oprettede Drengelegat skulde tage det nye Legats Indretning og Bestyrelse under Overvejelse.

I den Anledning blev der af daværende Byfoged H. Hage konciperet og af begge Legaternes fremtidige Bestyrelse d. 24de December 1867 vedtaget en «Fundats for det puggaardske Pigelegat», hvis Kapital dengang var omtrent 109365 Rdl. og ved senere Transaktioner og Opsparinger d. 2den April 1873 var stegen til 117578 Rdl.

Af denne Kapitals aarlige Indtægter fragaar en Sum af 2060 Rdl. til Livrenter for adskillige navngivne Personer; men den vil efter disses Død gaa tilbage til Legatet.

Legatets Formaal er at opdrage fattige og ulykkelig stillede Pigebørn til Tjenestetyendestanden, og for at kunne føre Tilsyn med disses Opdragelse skal Bestyrelsen understøttes af en Komité af Damer. Der gives endvidere i denne Fundats en Del detaillerede Bestemmelser om Administrationen, hvilke affødte en «Forretningsorden», der yderligere præciserer og foreskriver Bestyrelsens og Damekomiteens Anliggender og indbyrdes Forhold.

Den praktiske Gjennemførelse af Legatets egentlige Formaal viste sig imidlertid snart at være uforenelig med en stræng Lydighed mod alle i hin Fundats og hin Forretningsorden givne Forskrifter, og der er i Tidernes Løb ikke mange af hine Bestemmelser, som have kunnet hævde sig lige over for Erfaringens opportunistiske Krav.

Den fælles Bestyrelse for begge Legater bestod dengang, som tidligere anført, af:

Professor, Dr. theol. H. N. Clausen,
Grosserer Rudolph Puggaard,
Professor Martin Hammerich,
Pastor N. G. Blædel,
Byfoged Hother Hage og
Professor, Dr. med. H. Lehmann;

og Damekomiteens Medlemmer vare:

Fru Henriette Blædel,
— Henriette Collin,
— Signe Lehmann,
— Susette Mariboe,
— Elise Ploug,
— Signe Puggaard og
Frøken Juliane Heger.

Alene det at faa et Møde af disse 13 Personer tilvejebragt, hvilket fordredes ved de i Fundatsen fast-

satte «Plenarmøder», medførte store Vanskeligheder, som dog vare ringere end de, der viste sig, naar omsider et saadant Plenarmøde var blevet samlet.

Tre af Bestyrelsens Medlemmer havde deres Hustruer blandt Damekomiteens Medlemmer, og alle stode hverandre mer eller mindre nær. Dette lagde mange Hindringer ivejen for den frie Diskussion, ja, medførte endogsaa meget ubehagelige Situationer.

Forstaaelsen af det i Fundatsens 1ste Artikel nævnte «Tilsyn med Børnene» begyndte at blive et Stridens Æble og antog efterhaanden større og større Dimensioner. Hos Damekomiteens mere aktive Medlemmer sporedes tydelige Emancipations-Bestræbelser, som satte deres resp. Ægtefæller i Forlegenhed, og som, hvis de havde faaet frit Løb, vilde have endt med, at det fundatsmæssige «Tilsyn med Børnene» var blevet til et Eneherredømme over Pigelegatet. «Drengelegatet er Herrernes, Pigelegatet vort» var den Parol, som efterhaanden skulde søges indført. Det Tryk, som saaledes hvilede over disse Sammenkomster og Forhandlinger med Damekomiteen, hvor man sjælden kom til noget Resultat, navnlig naar det drejede sig om Organisations- og Kompetence-Forhold, gjorde, at de efterhaanden blev sjældnere og sjældnere, omsider løb ud i Sandet og tilsidst blev — glemte.

Ved den første Diskussion om Pigelegatets Organisation famlede man frem og tilbage mellem forskjellige Forslag. Der fremsattes den Idé at oprette en Fællesskole for Drengene og Pigerne; der indlededes baade Underhandlinger med Marineministeriet om at erholde en Del af det dengang ubenyttede Søhospital i Nyboder til fælles Skolelokale, og med en Lærer ved de offentlige Skoler, som tilligemed sin Hustru var designeret til at forestaa denne Fællesskole; ja, disse To havde endog udarbejdet en Plan for Skolens Organisation, før det blev indlysende, at en saadan Skole for begge Kjøn, for et saa ringe Antal Børn, blandt hvilke Drengene jo alle vare i meget forskjellig Alder, fra Skolernes yngste til ældste Klassealder, var lige saa uhensigtsmæssig, som den langt vilde overstige Legatets Evner. Resultatet blev derfor, at man opgav hele Planen og endog maatte løskjøbe sig fra de med den projekterede Skolebestyrer indgaaede Forpligtelser. Samtidig opgaves ogsaa den Plan at lade Pigebørnene, ligesom Drengene, blive satte i Pleje hos forskjellige Familier. Derimod besluttedes det at samle de 8 Pigebørn, med hvilke man vilde gjøre Begyndelsen, i et lejet Lokale og dér oprette en Kostskole under en Husbestyrerindes og en Lærerindes Vejledning. Lokalet fandtes i Læssøegade, de to

Funktionærer i Søstrene Frøkenerne Kopp, og Kostskolen indviedes og begyndte sin Virksomhed d. 8de Maj 1869. Af Mangel paa Plads til flere Børn flyttedes Skolen, som fik Navn af «Det puggaardske Pigehjem», Aaret efter til en fritliggende Ejendom med Have paa Helenevej Nr. 1. Da Beliggenheden var fortrinlig, isoleret og dog i Nærheden af den almindelige Færselsvej Bülowsvej, og da Rumforholdene vare meget passende, besluttedes det at sikre sig Ejendommen ved Kjøb, efter at man i et halvt Aar havde boet dér tilleje. Den kjøbtes i Juni 1871 for 7200 Rdl. og underkastedes strax en omhyggelig Reparation. En Kvistetage bliver lejet ud; men, saa snart alle Legatets Renter tilfalde Pigehjemmet, vil hele Ejendommen blive benyttet til dettes Udvidelse.

Det er i en tilsvarende Fremstilling af Drengelegatets Styrelse blevet omtalt, hvorledes Administrationen i Begyndelsen fremtraadte under den kollegiale Form, men, da denne viste sig uholdbar, efterhaanden, uden nogen egentlig Forhandling derom, gik over til Enkeltmands, en Forretningsførers, Styrelse, som, under Ansvar for Bestyrelsen, alene forestod de daglige Forretninger. Der er endvidere blevet anført, at For-

retningsføreren i alle væsentlige Spørgsmaal skriftlig eller mundtlig forhandler med sine Kolleger og én Gang aarlig samtidig med Regnskabets Aflæggelse meddeler Beretning om hele Virksomheden. Denne Systemforandring indenfor Legaternes Bestyrelse var ikke uden Indflydelse paa Bestyrelsens Forhold til Damekomiteen. Som de ovenfor omtalte, i Fundatsen foreskrevne Plenarforsamlinger hensygnede og efterhaanden ophørte, indskrænkedes ogsaa de skriftlige Meddelelser og Forhandlinger med Damekomiteen. Disse Sager skulde jo først forhandles i Bestyrelsen, derpaa cirkulere blandt alle 7 Damer og saa gaa tilbage til Bestyrelsen. Vejen var lang og trang og ledte sjælden til noget Maal. Dette førte ganske naturlig til en Systemforandring ogsaa i Damekomiteens Forhold; thi uden nogen særlig Forhandling derom, og uden at man kan paavise hvornaar og hvordan, gled efterhaanden de af Pigehjemmets Anliggender, som naturlig henhøre under den kvindelige Styrelse, over i et enkelt af Damekomiteens Medlemmers, Fru E. Plougs, Hænder, og hun har, understøttet af Frøken A. Hage, som har draget hele Husholdningens finansielle Side ind under sit Omraade, ikke blot ved det omhyggelige Tilsyn og ved selv at deltage i Undervisningen, men navnlig ved i ét eller

et halvt Aar at optage i sit eget Hus de Piger, der efter Konfirmationen blev dimitterede fra Pigehjemmet, for at gjøre dem end mere skikkede og modne til at kunne paatage sig lignende Tjenester i andre Familier, udfoldet en utrættelig og velsignelsesrig Virksomhed for Pigehjemmet. Alle dettes Anliggender afgjøres nu personlig mellem Fru Ploug og Forretningsføreren, og en rolig og gavnlig Forhandling er traadt i Stedet for hele det tidligere tunge og besværlige Maskineri.

Med Hensyn til Børns Anvendelse til Optagelse i Pigehjemmet, Børnenes Alder, hjemlige Forhold m. M. følges den samme Fremgangsmaade som hos Drengene. Der er vedtaget den Regel, at Forretningsføreren blandt de Anmeldte kun udskyder dem, som slet ikke ere kvalificerede, og forøvrigt overlader Valget til Damerne. Undtagelsesvis kan et Barn anbringes udenfor Pigehjemmet, navnlig paa Landet, naar enten Barnet selv menes at kunne have uheldig Indflydelse paa de andre Børn, eller dets Forældre eller Paarørende ved deres Besøg kunne blive besværlige for Pigehjemmet.

Børnenes Opdragelse i Pigehjemmet ledes af dettes Bestyrerinde, for Tiden Frøken L. Aumont, deres Undervisning hovedsagelig af en fast Lærerinde.

Pigehjemmet har altid staaet aabent som et Moderhjem for dem af dets Plejebørn, som paa Grund af Sygelighed, Tjenstledighed eller lignende Forhold trænge til dets Værn og Hjælp.

Pigelegatets Formue bestaar i:

Prioritets-Obligation i Hjuleberg	Kr.	60000.
Prioritets-Obligation i Hjuleberg	—	125000.
Indskrivningsbevís for Danske Statsobligationer	—	26400.
Tilgode hos H. Puggaard & Co. . . .	—	6470.
Ejendommmen paa Helenevej omkr.	—	20000.
	ialt Kr.	237870.

III.

Det puggaardske Legat for Ribe og Omegn.

Foruden de to store Legater havde Puggaard allerede flere Aar tilbage betænkt sin fattige Slægt i Ribe med ét paa 2800 Rdl., hvoraf den kunde erholde Laan eller anden Understøttelse. Til dette Legat føjede han i Aaret 1861 saa stor en Sum, at det naaede op til en Størrelse af 33000 Kr., og det blev nu bestemt, at det, i Lighed med de kjøbenhavnske Legater, hovedsagelig skulde anvendes til Opdragelse af fattige Drengebørn i Ribe og Omegn. Dette Legat, for hvilket der er oprettet en Fundats, som har erholdt kgl. Konfirmation, bestyres af Biskoppen, Stiftsprovsten og nogle Borgere i Ribe.

I Aaret 1886 er der af dette Legat uddelt 1695 Kr. til fattige Drengebørns Opdragelse, Konfirmationsklæder, Undervísning m. M. foruden en aarlig Understøttelse af 32 Kr. til en gammel, trængende Enke.

Tilbageblik over de puggaardske Legater og Meddelelse om disses Resultater.

De ovenomtalte tre Legaters samlede Formue:

Drengelegatets	Kr.	230435
Pigelegatets	—	237870
Ribelegatets	—	33000

udgjør saaledes noget over en halv Mill. = Kr. 501305.

Indtil Udgangen af 1887 har der i Drengelegatet været optaget 175 Drenge.

Af disse ere 2 døde, 5 tilbagesendte og 13 forinden Konfirmationsalderen tilbagefordrede af deres Forældre eller Paarørende.

Grunden til Tilbagesendelse var i Reglen Erkjendelse af, at man ikke vilde kunne udrette Noget med Drenge, som hverken Plejeforældre eller Skolen vilde beholde.

Grunden til, at nogle Drenge blev tilbagefordrede, var i enkelte Tilfælde deres Familiers forandrede Forhold, Bortrejse o. L., i andre var det Forældrenes Ufornuft, der var uimodtagelig for Forestillinger om hvad der tjente til deres Sønners Bedste.

De øvrige Drenge, som indtil og efter Konfirmationen forblev under Legatets Forsorg, ere blevne anbragte og hjulpne frem i følgende Livsstillinger:

Barber	2	Maler	8
Blikkenslager	4	Militær	3
Bogbinder	1	Possementmager	1
Boghandler	3	Sadelmager	1
Bogtrykker	5	Sejlmager	1
Bødker	2	Seminarist	1
Detailhandler	22	Skibbygger	1
Fabrikant	5	Skomager	1
Forgylder	2	Slagter	2
Gartner	2	Smed	8
Guldsmed	1	Snedker	14
Handskemager	4	Student	1
Hørkræmmer	3	Sømand	13
Kontorist	15	Urmager	2
Kunstdrejer	3	Urtekræmmer	4
Landmand	1		

Da et stort Antal af de nævnte Drenge er taget fra de laveste Samfundslag, og Lavstvangens Ophævelse har løsnet mange af de Baand, ved hvilke Haandværks-Læredrengene tidligere vare bundne til Mesteren og Værkstedet, tør det ikke paastaas, at de

Alle have gjennemgaaet Læreaarene og ikke ladet sig friste til at forlade Haandværket for at søge ud i det lokkende, men uvisse Frie; men om det store Flertal gjælder det, at de ere blevne godt oplærte og ved Legatets Hjælp have dannet sig en god Stilling i Samfundet. Som glædelige Undtagelser i en modsat Retning kan det anføres, at en af de puggaardske Drenge har med Ære taget alle akademiske Grader, og en anden indtager som anset Handelsmand et meget ophøjet Standpunkt i den saakaldte »grønne Bog«. Og disse To hørte til de mest Forladte og Hjælpeløse, da de som smaa Drenge optoges i Legatet.

Fra d. 8de Maj 1869, da det puggaardske Pigehjem aabnedes med 8 deri optagne Børn, ere 40 Piger blevne opdragne i dette Hjem og 1 Pige udenfor Hjemmet.

13 ukonfirmerede Piger ere for Tiden i Hjemmet. Af de 27, som ere udgaaede derfra, er 1 afgaaet ved Døden, 1 rejst med Forældrene til Amerika, 7 ere gifte, 1 er Almuelærerinde, 1 Syerske og 16 ere Tyender i bedre Stillinger.

Slutning.

Ved hermed at afslutte en Beretning om Hans Puggaards Levned og de puggaardske Legater, gjør det et vemodigt Indtryk, at det ikke er noget lyst Billede, der har kunnet oprulles af den Mands Liv, som til sit Navn og sin Erindring har knyttet saa store og velsignelsesrige Stiftelser.

Det begyndte i «Fattigdom og Elendighed», og, man kan næsten tilføje: det endte i Rigdom og Elendighed; thi, ligesom han selv ikke havde synderlig Glæde af sin Rigdom og ikke følte Rigdommens Velvære, var det ogsaa et pinligt, kræftagtigt Onde, som endte hans Dage. Først en lang Kamp for Existens og Stilling i Samfundet, fuld af Møje og Besvær! Og, da den sejerrig er endt og har ført til en lang Række af Velmagtsdage, gaar der gjennem disses ydre Glans et Suk efter Kjærlighed og Venlighed, hvoraf der blev tilmaalt ham kun saa Lidt; og, om det end ved Forholdene kunde synes berettiget, at Styret i hans Handelshus, længe før han blev af-

fældig, gik over i andre Hænder, følte han sig dog altid krænket ved denne Tilsidesættelse, som endog var blottet for lidt ydre, formildende Hensyn.

Som en Efterskrift hidsættes et Uddrag af nogle Ord, Puggaard, rimeligvis henimod Slutningen af sit Liv, skriftlig har henvendt til sine Børn, og som giver et betydningfuldt Bidrag til hans Karakteristik.

Han omtaler deri, hvor utrættelig han i Begyndelsen havde været i at søge Fortjeneste for at kunne forsørge sin Familie, hvilket ofte havde været vanskeligt nok, navnlig, da der ikke maatte spares Noget, for at hans Børn kunde faa en omhyggelig Opdragelse og gode Kundskaber, hvoraf hverken det Ene eller det Andet var blevet ham selv til Del, men som han havde savnet hele sit Liv.

Hans Ønskers Maal havde dengang været at kunne efterlade dem en Snes Tusend Rigsdaler, som kunde hjælpe til at bane dem en Vej; — «saa beskedne vare mine Fordringer dengang», skriver han. Men efterhaanden som hans Forretninger tiltog og hans Formue voxede, vaktes der hos ham en stærk Drift efter at forøge den. Han føler imidlertid selv

denne som «en styg Lidenskab, der udvikler Egoisme, udsætter for Fristelser, forhærder Hjærtet og gjør ufølsom for Andres Nød.»

Paa et andet Sted skriver han: «Gud bevare mine Børn for Higen efter Rigdom!» Han erkjender ligeledes, at «man ikke har nogen Fortjeneste af, men at det kun er Pligt at give af sin Overflod til Dem, som trænge, og at anvende denne til saa Manges og saa megen Gavn som muligt.»

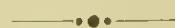
Har han saaledes i en lang Periode af sit Liv jaget efter at forøge sin Formue, saa er der, foruden hin Selvbekjendelse, Meget, som vidner om, at hans bedre Jeg har frigjort sig for hine verdslige Begjæringer, og som tyder paa, at han tillige ikke blot jagede efter det sande Klenodie, men vel ogsaa var paa Vej til at gribe det.

Og saa have vel ogsaa de Ord: «Hvad I gjøre mod En af disse Smaa, det gjøre I mod mig» været det Frøkorn, som i en lykkelig Stund nedlagdes i hans Hjærte, spirede dér og bar de store Legaters rige Frugt.

KJØBENHAVN.

BIANCO LUNOS KGL. HOF-BOGTRYKKERI (F. DREYER).

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 07 15 14 002 9